

FAMILIESCHOON

Anno LXIV nr. 87(NR) 1/2024
Driemaandelijks: maart, april, mei 2024
Afgiftekantoor 9550 Herzele

**PowerPoint voorstelling voor alle leden en familie .
Zaterdag 25 mei 2024 om 15h in de Paradijshoeve –
Houtmarkt 4 in Hoegaarden***

Het roemrijke Brusselse geslacht Sweerts

Om 14h Vergadering van de hoofdraad van de Confrérie.

Om 15h PowerPoint

***Iedere geïnteresseerde is welkom in de Paradijshoeve vanaf 15h, maar deelname moet bevestigd worden per e-mail: dodionm@hotmail.com**

Wie afstamt van één van de families van de V Geslachten kan ook de vergadering van de hoofdraad bijwonen (14h). Alle familieleden zijn welkom!

Omdat ons trimestrieel nummer van Familieschoon, volgend jaar aan zijn 65ste jaargang toe, met zijn 32 bladzijden niet volstaat om ons omvangrijk en aangroeiend bestand aan bronbewerkingen van en voor de '*Geschiedenis van Hoegaarden en de afkomst van de Hoegaardse families*' kenbaar te maken zullen we een website hebben vanaf 1 april 2024. Zo zullen de leden en alle geïnteresseerden kennis kunnen maken en kunnen putten uit ons rijk digitaal archief. Voor de leden die wel Hoegaarden kennen, maar voor wie het niet evident is zo maar ter plaatse te komen zal het vanaf dan mogelijk zijn om ook te genieten van onze PowerPoint-onderwerpen.

Vanaf 1 april 2024 uitgebreide documentatie over de Confrérie en de Hoegaardse families en hun geschiedenis op onze WEBSITE

<http://www.geslachten-lignages-hoegaarden.be>

Edito

-Wij hebben afscheid moeten nemen van onze Hoofdleden Jean Sweerts. Met hart en rede was hij een enthousiaste bezieler van onze Confrérie. Wij zijn er dankbaar voor. De mooie leeftijd die hij bereikt heeft moge voor de familie een troost zijn.

Wij zullen zijn frisse opmerkingen en zijn pianospel in het 'Paradijs' missen.

-Onze bijzittend ereleden, erenotar Marc Van Nerum heeft zijn ontslag gegeven. De afstand Achel-Hoegaarden om te vergaderen en vooral -zo schrijft hij- 40 jaar notariaat en 25 jaar politieke vergaderingen hebben hem ...vergader moe gemaakt. Wij kunnen daarin meegaan en ...naast *Familieschoon* zal hij weldra het resultaat van onze werking kunnen volgen in de ...op til zijnde website.

-Ons geacht en onvermoeibaar medelid Herwig Van Nerum heeft het eerste deel van het tweede boekdeel over het leven van zijn vader Arthur (Hoeg. 1927-Wemmel 2022) gerealiseerd. Het begint met de *meidagen van 1940*, de tweede wereldoorlog!

Het eerste boekdeel -waaruit wij publiceren in *Familieschoon*- en dat eindigt begin 1940, schreef Arthur zelf, met behulp van zoon Herwig. Deze heeft zich na het overlijden van zijn vader tot taak gesteld het levensverhaal verder te verwerken tot een tweede boekdeel. Proficiat.

-**In dit nummer** vestigen wij vooral de aandacht op de **familieverwantschap in de directie van de Hoegaardse suikerfabrieken** van weleer. Daarnaast hebben wij het over dokter JB. Van Nerum die als gemeenteraadslid nog **de 'miasma theorie'** aanhaalt om te bewijzen dat de gemeentelijke lagere schoolklas perfect gelegen is naast het kerkhof!

Wij hebben het ook over een **afstammingsdocumentje uit de nagelaten papieren** van dezelfde dokter JB. Van Nerum. Zoals de miasma theorie de middeleeuwen overleefde tot in de tweede helft van de 19de eeuw, zo blijkt ook uit de nota's van de dokter dat genealogie pas sinds eind 19de eeuw echt een wetenschappelijke discipline werd

Wij reageren ook op '*Er is maar één Hoegaarden*', een reactie in 'Alpaidis' nummer 232.

De artikelenreeks over dokter Henri Van Nerum (Hoeg. 1761-1844) en echtgenote Marie Van Autgaerden (Hoeg. 1783-1869) wordt verdergezet in volgend nummer met '*De twist om de onderpastoor*', waardoor dokter Henri Van Nerum en dokter Jean Baptist Van Nerum naast de perikelen rond de bouw van de woonst van Jean Baptist ze in dezelfde periode betrokken waren in een parochiestrijd rond hun pastoor Sweerts en zijn onderpastoor!

Hetzelfde geldt voor de reeks over leven en werk van dokter Jean Baptist Van Nerum (Hoeg. 1808-Jauche 1887); reeks die onderwerp is van één van onze PowerPoints vertoond in het 'Paradijs'. En tenslotte wordt ook de reeks over Jan van Hocsem (Hoeg.-Hoksem 1278-Luik 1348) een trimester vooruit geschoven. Hij werd begraven in de kapel die hij had laten inrichten in de Luikse kathedraal.

Alpaidis nr. 234

1/2024

60ste jaargang

Themanummer

Zes militaire kampen in Meldert tijdens de Europese oorlogen van 1692 tot 1707
De hertog van Marlborough,,een vrouw in het leger
En het droeve lot van deserteurs.

Het lidgeld bedraagt 20 euro/jaargang

Wie minimum 50 euro stort wordt steunend lid, met vermelding in het tijdschrift

Rekeningnummer : BE23 3630 8110 6891

BIC begunstigde: BBRUBEBB

Nieuwe publicatie (verschijnt eind april).

Heemkundige kring Hoegaards Erfgoed vzw stelt het boek voor

Prentkaarten van Hoegaarden

Deze uitgave bundelt oude prentkaarten uit het centrum, de gehuchten (ook Groot-Overlaar) en de deelgemeenten. Ze zijn voorzien van commentaar en aangevuld, in kleur, met een dorpszicht op de dag van vandaag. Het is samengesteld door Maurice Dodion en Wasily Pedjko en vormgegeven door Ann Raymaekers. De ca. 125 bladzijden, formaat A4, recto-verso, full color en hardcover worden voorgesteld op de Bloesemdag/Erfgoeddag in Meldert (zondag 21 april van 13 tot 17uur in de kerk, met projectie). Het boek is nadien ook beschikbaar tijdens de bezoeken van het archief Grand Cru (gemeentehuis Hoegaarden), op dinsdagen vanaf 15uur (cash betaling). Het zal ook te koop zijn in het Toerisme Infopunt aan

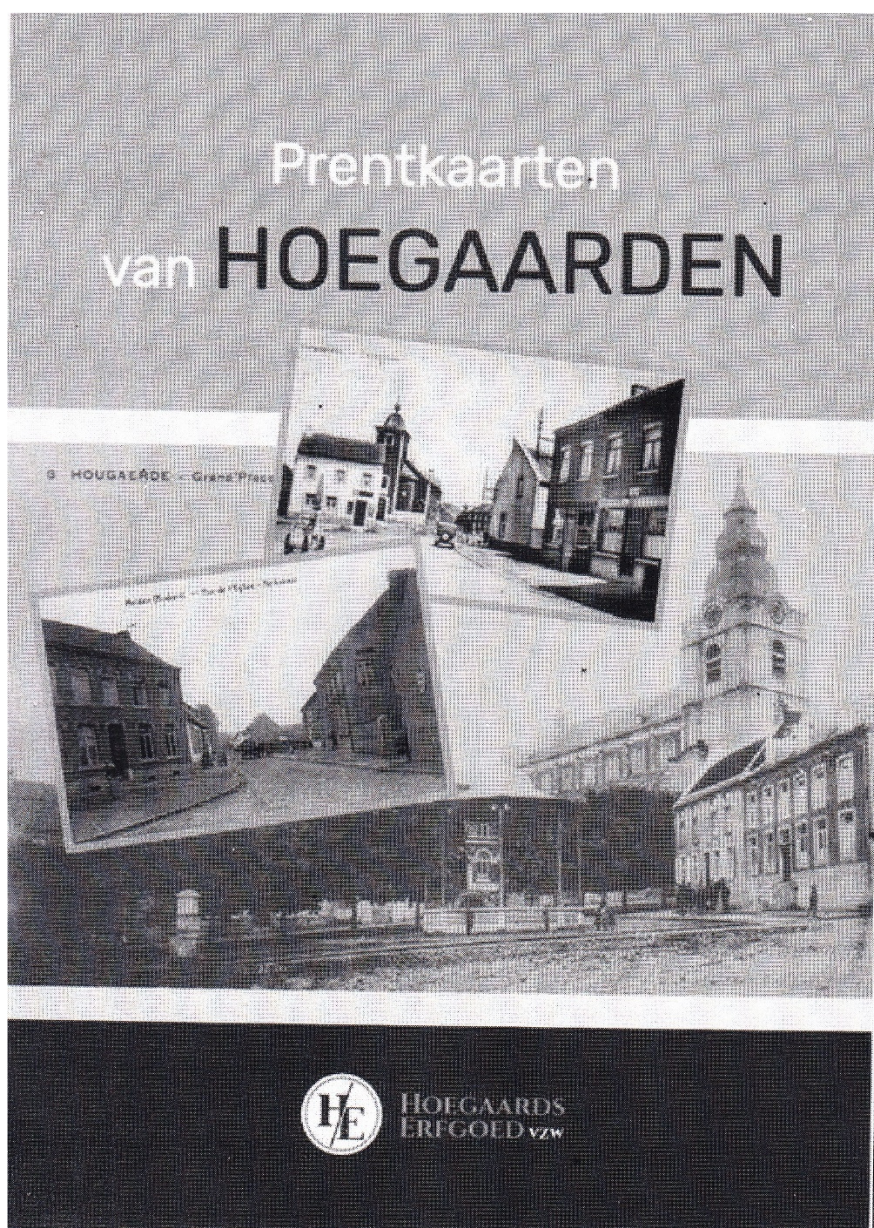
de Houtmarkt (via Payconiq, met de bankkaart of cash).

Prijs: dertig euro
Bij voorintekening:
25 euro (tot 19 april 2024)

Voorintekening kan door 25 euro te storten op rekeningnummer BE 59 0001 2242 6326 van vzw Hoegaards Erfgoed, p/a Nerm 117, Hoegaarden.

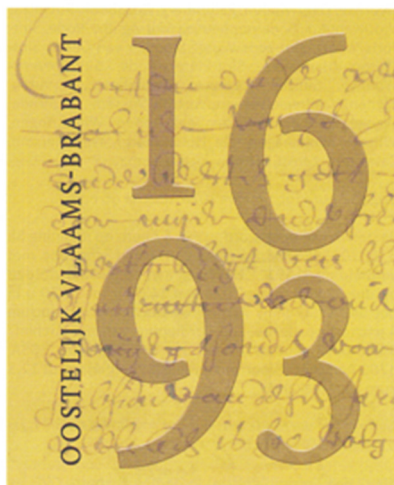
Intekenen kan ook, met inzage van het model exemplaar en projectie van voorbeelden, op **Palmzondag 24 maart**, in het gemeentehuis van Hoegaarden. Daar loopt dan de tentoonstelling *"Hoegaarden in oude schilderijen"* (14-18 uur). De bestelde exemplaren zijn af te halen op de Bloesemdag (21 april).

Desgevallend verzendingskosten

bijvoegen: 12.5 euro/exemplaar binnenland, 20 euro buitenland.

Pas verschenen!

De volkstelling van 1693 in oostelijk Vlaams-Brabant¹ werd zopas uitgegeven en tussen de bewerkte gemeenten hebben we de tellingen van Hoegaarden (met de gehuchten), Meldert, Outgaarden en al de andere ons omringende en welbekende gemeenten. Reeds in 2012 gaf Paul Kempeneers *'Tienen en omgeving in 1693, Volkstellingen in het Hertogdom, deel 2'*² uit, waarin ook Hoegaarden, Meldert en Outgaarden. De telling Outgaarden werd opgenomen in Alpaidis nr. 174 (2009)³. Vanzelfsprekend zijn dit unieke documenten, belangrijk voor stamboomonderzoekers die een voorvader hebben die uit één van de besproken gemeenten afkomstig is.

'Zo had je in 1820 in Hoegaarden 12 kroegen, maar tijdens de kermis had de stad er plots 374.'
Sofie Vanrafelghem, *Het groot caféboek België*, Lannoo, 800 p., 49.99 euro⁵.

Als Master Beer Sommelier traint Sofie Vanrafelghem horeca van Dubai tot New York en werkt ze als bierconsultant voor restaurants, brouwerijen en hotels. Daarnaast schrijft ze over haar passie in verschillende media. Zo is ze de vaste bierexpert van Het Laatste Nieuws en ze is de auteur van verschillende bierboeken. Verder is Vanrafelghem jurylid op de gerenommeerde biercompetities Brussels Beer Challenge en World Beer Cup en Mondial de la Bière. Haar missie is om bier wereldwijd op de kaart te zetten. Daarom deelt de biercoach op haar sociale media heel wat bierinspiratie via posts én leert ze haar volgers biertjes proeven in haar virtuele café.

Café-Brouwerij Nieuwhuys, p. 364-365 is één van de vierhonderd beste biercafés in Vlaanderen volgens de smaak van de auteur.

Per café is er een dubbele pagina voorzien met foto's, een biersuggestie en een niet te missen bezienswaardigheid.

Waar de *'Knack'* en het *'Caféboek'* de 12 'kroegen' haalt in uitgerekend 1820 is een vraag! Dat er met de kermis heel wat meer *'gelegenhedscafés'* waren weten we maar al te goed. Zo waren tot aan de tweede wereldoorlog in Hoegaarden heel veel cafés ...de zondag! Tijdens de weekdays waren ze gemakkelijk te tellen!

¹ Daniel Schepens en René Verbeylen, *De volkstelling van 1693 in oostelijk Vlaams-Brabant*, 650 p.

² Paul Kempeneers, *Tienen en omgeving in 1693, Volkstellingen in het Hertogdom, deel 2*.

³ Dr. P. Kempeneers, *Outgaarden, de volkstelling van 1693*, -Alpaidis, 2009 (45ste jaargang), nr. 174.

⁴ *De comeback van de herberg*, document in *Knack* van 10 januari 2024, p. 92-95.

⁵ Schreef ook : Sofie Vanrafelghem, *Les 200 meilleurs cafés de Wallonie & Bruxelles*, Racine, 34.99 euro

Art. 430 Het overlijden van de 16de Hoofddekens van de Confrérie

Jean Sweerts (Antwerpen 03.04.1935-Edegem 12.12.2023)

Omgeven door onze liefde is van ons heengegaan de heer Jean Sweerts
weduwnaar van mevrouw Luce Lenaerts
geboren te Antwerpen op 3 april 1935
en overleden te Edegem op 12 december 2023.

Dit melden u:

Cathy en Danny Sweerts – Beeckmans

Peter en Patricia Sweerts - Verhoeven
Anke en Nick
Joran en Margot

Leo en Martine Sweerts - Pittoors
Robin (†)
Caroline en Bram
Kristof en Ines

Jack
Fae

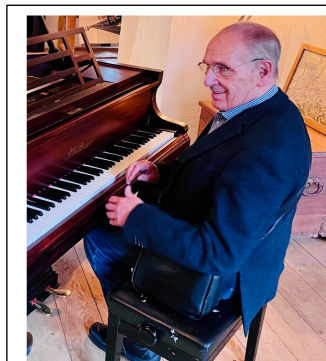
de neven, nichten en verwanten,
de families Lenaerts en Sweerts.

U wordt vriendelijk uitgenodigd om samen afscheid te nemen van Jean in de aula van rouwcentrum
De Backer, Dr. Frans Bernaertsstraat te Edegem op woensdag 20 december 2023 om 11 uur.
Samenkomst in de aula vanaf 10.45 uur.

Jean zal op een later tijdstip in familiale kring zijn bestemming krijgen.

Een bijzondere dank aan zijn huisarts dr. Janssens en het personeel van afdeling Aster van WZC
Immaculata te Edegem voor hun steun en goede zorgen.

FAMILIE SWEERTS-LENAERTS • P/A VRIJWILLIGERSSTRAAT 59, 2650 EDEGEM
WWW.DEBACKERUITVAARTBEGELEIDERS.BE

zijn kinderen en kleinkinderen

de kleinkinderen van Peter en Patricia

1999

Hoofddekens worden van de Confrérie was één van zijn betrachtingen en ... hij werd het! Jean werd tot hoofddekens van onze Confrérie gekroond in Hoegaarden op het gemeentehuis tijdens de *Regentiedag* van 8 oktober 2022.

Overlijdensbericht

Ingevoegd: Jean nog aan de vleugel in de Paradijshoeve tijdens de vergadering van de bestuursraad van de Confrérie op 14 januari 2023.

De aula van het rouwcentrum met rond de foto van Jean, smaakvol met de vlaggen van *de V Geslachten* en van de *Zwarten Merel*, zijn wapenschild en het bloemenstuk van de Confrérie.

Art. 431 **Rare kronkels nu voor ons, nuttige realiteit voor onze voorouders tot en met de 19de eeuw: genealogie in ons archief.⁶**

Maurice Dodion en Wasily Pedjko

‘*Mentir comme un généalogiste*’ (locution provinciale) est au 18e siècle synonyme de ‘*Inventer des fables absurdes*’. Au 19e les généalogistes ont créé beaucoup de nobles.⁷

De genealogie is ongetwijfeld één van oudste menselijke wetenschappen⁸.

De **Egyptenaren** hielden al een register bij van geboorten, huwelijken en sterfgevallen.

De uitvoerige geslachtslijsten die in de **Bijbel** voorkomen zijn genoegzaam bekend.

Dat de **Grieken** zin hadden voor genealogie weet iedereen die de Ilias van Homeros las. Afstammen van een Griekse held gold als een grote eer. Trouwens het woord ‘genealogie’ is niet bij toeval ontleend aan het Grieks.

Ook bij de **Romeinen**, die de Griekse cultuur overnamen, werd het een modeverschijnsel prat te gaan op een goddelijke afstamming. Genealogie had ook nog een praktisch nut. Een Romeins burger kende zijn 16 betovergrootouders omdat hij zijn Romeins burgerschap moest kunnen bewijzen.

De **Keltische** verwantschapsgroepen leven nog enigszins voort in de Schotse clans die

afstammingsgroepen zijn waarvan de leden menen af te stammen van een gemeenschappelijke voorouder. Eigenlijk betekent ‘clan’ in het Keltisch eenvoudig: kinderen of nakomelingen.

Bij de **Germanen** speelde de bloedverwantschap een eerste rol! De Noorse sagen begonnen gewoonlijk met een genealogie van hun helden. Een Noorman kon de zeven generaties die hem voorafgingen opsommen.

2001

En dan de **Middeleeuwen**:

Men blijft afstammingslijsten opstellen van vorstelijke dynastieën. Die zijn, zeker voor de oudste gedeelten, niet betrouwbaar omdat het er vooral op aankwam bij beroemde personen aan te sluiten en heiligen in de familie te hebben.

Veel heiligen in de eerste helft van de middeleeuwen zijn van adel. Een reden is dat de missionarissen eerst bekeringswerk leverden in adellijke kringen. Ze hadden namelijk toestemming nodig om missioneringswerk te mogen

verrichten in hun gebieden: eerst de vorst en dan het volk. Als de edellieden bekeerd zijn steunden die niet zelden het apostolaatswerk van de missionarissen door ze gronden en kloosters te schenken zodat ze hun werk degelijk konden verrichten. Omdat bekeringswerk niet zelden gevaarlijk was -hoeveel missionarissen werden niet gedood tijdens hun apostolaat? – was (militaire) bescherming door de adel ook vaak nodig.

Adellijke titels werden ook verleend aan verdienstelijke vrouwen uit de periode van de vroege kerstening (7de en 8ste eeuw). Niet zelden ging het daarbij om uitgevonden heiligen, zoals Odrada, Oda en Dymphna. Het zijn meestal Ierse prinsessen die hun vaderland moesten uitvluchten omwille van een slechte vader.

Maar wat is ervan aan?

⁶ In dit artikel geven we de zienswijze weer van onze voorouders en dokter J. B. Van Nerum en spreken we ons niet uit over de inhoud van zijn notities.

⁷ ‘*Liegen als een genealoog*’ is een gezegde uit de 18e eeuw en wil zeggen ‘een op hol geslagen’ fantasie als grondslag voor een stamboom aanwenden. De 19de eeuwse genealogen hebben veel adellijke families gecreëerd! Léon Roy, *Dictionnaire de généalogie*, Uitgeverij Labor – Brussel, 2001, 711 p.

⁸ Johan Roelstraete, *Handleiding voor genealogisch onderzoek in Vlaanderen*, Vlaamse vereniging voor Familiekunde – Roeselare, 1998², 531 p.

Nergens bieden de Vitae over Ermelindis (= *levensbeschrijvingen van heiligen*) een historisch betrouwbaar houvast⁹. Zelfs de namen van de ouders van Ermelindis lijken te zijn gefantaseerd. Volgens de gegevens van de oudste vita, geschreven rond 1000, leefde Ermelindis in de 7^e eeuw. Pas volgens de gegevens uit de latere legendevorming, zou Ermelindis moeten worden gesitueerd in de tweede helft van de 6^e eeuw.

De identificatie van 'Odenka' met Ter Donk in Lovenjoel kan moeilijk worden volgehouden. In de Vita II is zelfs sprake van Kontich. Het enige wat we met zekerheid kunnen besluiten is dat er wellicht in de 7^e eeuw, in Meldert een kluizenares heeft geleefd met een Frankische naam, die daar werd begraven.

In het begin van de 9^e eeuw bestond er te Meldert een mannenklooster of -priorij, gewijd aan de H Bavo en hoogst waarschijnlijk afhankelijk van de Sint-Baafsabdij te Gent. Vermoedelijk verdween deze kloostergemeenschap op het einde van de 9^e eeuw door toedoen van de Noormannen.

Op de achtergrond van de twee levensbeschrijvingen speelden machtspolitieke overwegingen mee (het grensgebied tussen Luik en Brabant). Waarschijnlijk werd Vita I geschreven op last van de bisschop van Luik of het Sint-Bartholomeuskapittel, hetzij kort na 987, hetzij kort na 1015, alleszins vóór 1024. De Vita II kwam tot stand in de omgeving van de graven van Leuven, sinds 1106 ook hertogen van Neder-Lotharingen/van Brabant, tussen 1024 en 1236 of 1270. Zij voegt aan de elementen van de Vita I de legendarische stichting toe van een vrouwenklooster door Pepijn I (+ 640), die echter nooit kan hebben plaats gevonden.

La seule conclusion sûre que l'on puisse tirer des Vitae est qu'une ermite a vécu probablement au 7ème siècle à Meldert, sous un nom Franc, et qu'elle a été enterrée à cet endroit. Au début du 9ème siècle existait à Meldert un cloître ou prieuré d'hommes, consacré à Saint bavon et placé selon toute vraisemblance sous la dépendance de l'abbaye de saint-Bavon à Gand. Cette communauté monastique disparut sans doute à la fin du 9ème siècle sous les coups des Normands.

Er is bovendien een typisch middeleeuwse reden waarom zoveel edellieden, zelfs Karel de Grote, heilig geworden zijn of ... waarom zoveel heiligen na hun dood adellijke papieren gekregen hebben.¹⁰

De adel legitimeert zijn bijzondere voorrechten uit de stamboom of de afkomst. De kerk past zich wat dat betreft aan de westerse samenleving van die tijd aan, want niets is vreemder aan de bijbel dan standenonderscheid. Al vanaf de vijfde eeuw past de kerk haar formulering aan om de adel als een bevoorrechte stand een plaats te geven in Gods heilwerk. De oude uitdrukking om heiligen te omschrijven '*Niet edel van geboorte, maar van deugdelijkheid*' wordt veranderd in '*Adellijk van geboorte, maar nog meer van deugdelijkheid*'.

Afstamming is van het allergrootste belang en dat geldt heel in het bijzonder voor mensen met blauw bloed. Een middeleeuwse adellijke stamboom moet nu met een grove korrel zout genomen worden.

Doorgaans begint de basisstamboom met de afstamming van oudvader Noah:

1. Bijbelse en mythologische lijn:

Noah < enz. < Saturnus < Jupiter < enz.

2. Trojaanse lijn:

Dardanus < enz. < Priamus

3. Lijn van de Frankische koningen:

Priamus < Chilperic < Bliothilde x Ansbertus

4. Karolingische lijn Bliothilde x Ansbertus < Arnulphus < Anchisus < Begga (hertogin van Lotharingen en Brabant) < Pepijn < enz. < Karel de Grote < enz. < Karel van Lotharingen

5. Brabantse lijn:

Karel van Lotharingen < Gerberga < enz. < Jan I van Brabant < Margaretha x Hendrik VII.

Al die lijnen volgen rechtstreeks uit elkaar. De stambomen van de verschillende adellijke families pikken ergens op deze stamboom in.

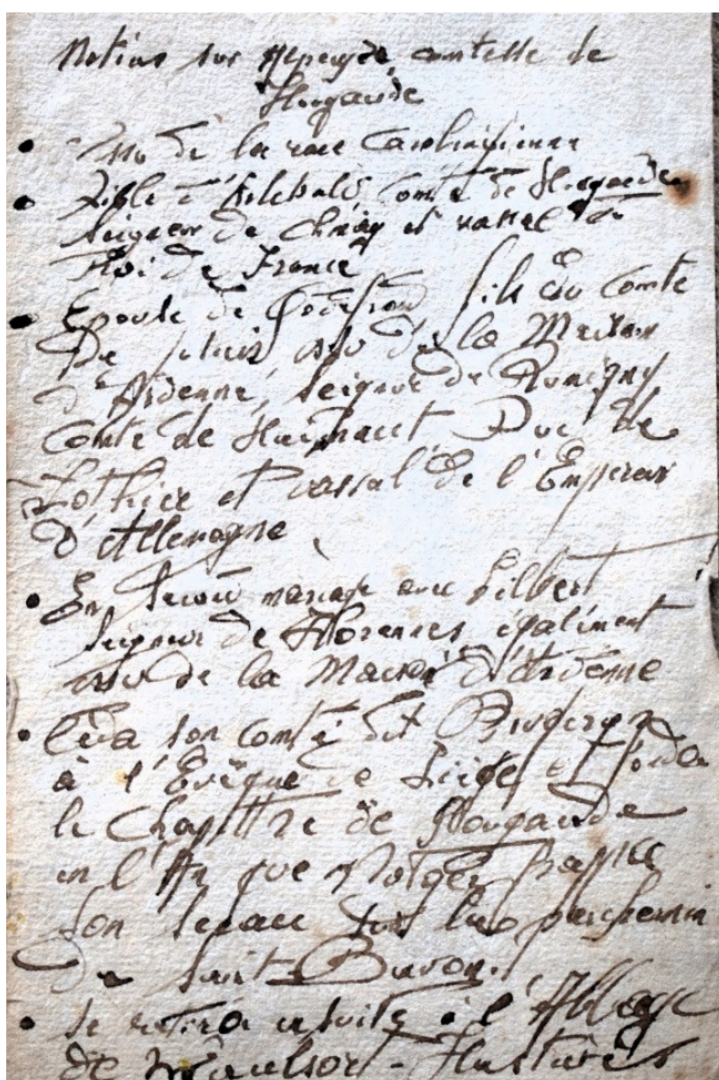
⁹ Jan Degeest en Jos Dewinter (eindredactie), Ermelindis van Meldert, Ter Donk, Bevekom, Meldert, 7^e eeuw-2000, Acco – Leuven, 2000,

¹⁰ Hans Geybels, *Kapellen in Vlaanderen*, Davidsfonds – Leuven, 2006, 250 p.

De eerste **genealogische handleidingen** worden gedrukt in de 18de eeuw en in de 19de werd de beoefening van de genealogie in meer wetenschappelijke banen geleid. De Bijbelse en mythologische herkomst van de adel wordt dan door de geschiedeniswetenschap ontkracht. Die stambomen waren zoals hoger vermeld vol heiligen gestopt, want hoe meer christelijke helden er in de familie voorkomen, hoe meer aanspraak men kan maken op macht en aanzien.

De genealogische notities van dokter Jean Baptist Van Nerum (Hoeg. 1808-Jauche 1887) komen perfect overeen met voorgaande opmerkingen over afstamming en opmaak van stambomen tot en met de 19de eeuw.

Het bewijs hiervan vinden we in de teksten op het notitieblad waarvan we eerst de transscriptie geven en vervolgens de Nederlandse vertaling.¹¹

Transscriptie

Notices sur Alpeyde comtesse de Hougaerde

- ° Issu de la race Carolingienne.
- ° Fille d'Erlebald, Comte de Hougaerde, Seigneur de Chimay et vassal du Roi de France.
- ° Epouse de Godefroid, fils du Comte de Juliers, issu de la Maison d'Ardenne, Seigneur de Rumigny, Comte de Hainaut, Duc de Lothier et vassal de l'Empereur d'Allemagne.
- ° En second mariage avec Eilbert, Seigneur de Florennes également issu de la Maison d'Ardenne.
- ° Ceda son Comté, dit Brugeron à l'Evêque de Liège et fonda le Chapître de Hougaerde en l'An que Notger frappa son sceau sur le parchemin de Saint-Bavon.
- ° Se retira ensuite à l'Abbaye de Waulsort-Hastière,

Vertaling

Notities over Alpaidis, gravin van Hoegaarden

- ° Afstammeling van de Karolingers.
- ° Dochter van Erlebald, Graaf van Hoegaarden, heer van Chimay en vazal van de Franse Koning.
- ° Echtgenoot van Godfried, zoon van de Graaf van Julich uit het Huis der Ardennen, Heer van Rumigny, Graaf van

Henegouwen, Hertog van Lotharingen en vazal van de Duitse Keizer.

- ° Huwde een tweede maal met Eilbert, Heer van Florennes en eveneens uit het Huis der Ardennen.
- ° Schonk haar Graafschap Brunengeruz aan de Luikse bisschop en stichtte het Hoegaardse kapittel in het jaar dat Notger zijn zegel hing aan het 'perkament' van Sint-Bavo.
- ° Trok zich dan terug in de abdij van Waulsort-Hastière,

¹¹ Archief der V Geslachten, A2 002; nu in archief Heemkring Hoegaards Erfgoed vzw.

Verso - Transcriptie

fondé par son second époux.

° L'Eglise fût construite sur les terres de son château.

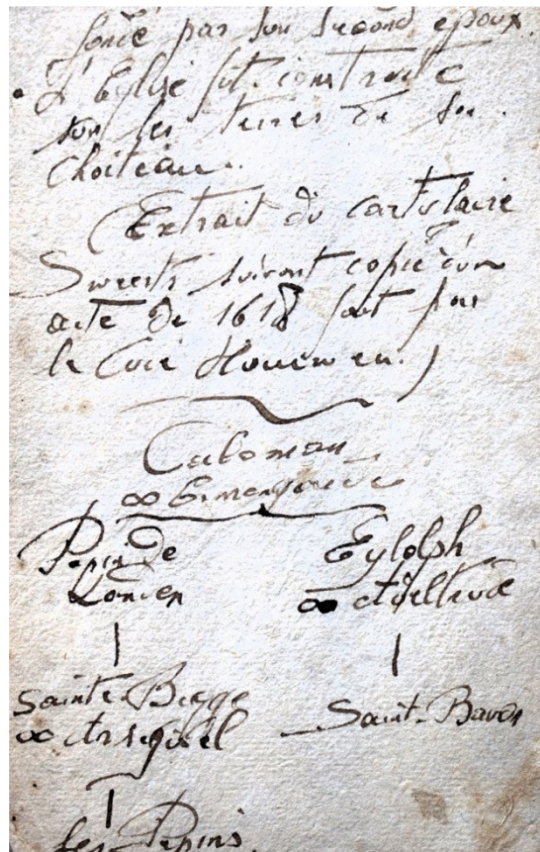
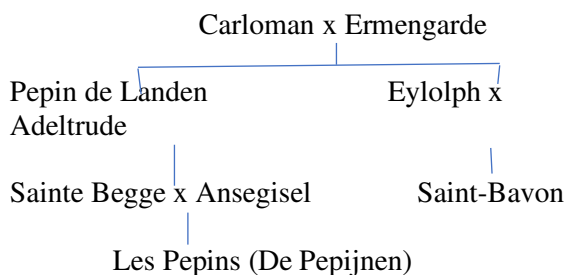
(Extrait du cartulaire Sweerts suivant copie d'un acte de 1618 fait pour le Curé Hauwen.)

Vertaling

Gesticht door haar tweede echtgenoot.

° De kerk werd gebouwd op het domein van haar kasteel.

(Uittreksel uit het Cartularium Sweerts naar een kopie van een akte uit 1618 aangemaakt voor pastoor Hauwen.)

**Art. 432 Er is wel degelijk maar één Hoegaarden, tot spijt van wie het benijdt!¹²
Al de andere bieren zijn kwalitatief mindere namaaksels.**

Laten we dat duidelijk maken aan de hand van een paar voorbeelden. En inderdaad als we spreken van maar één Hoegaarden, dan gaat het over het witbier van Hoegaarden. Wat plaatsnamen betreft zijn er een half dozijn in België. De gemeentenaam *Hoegaarden* ontstond uit de datief meervoud *Hugwardum* bij de samengestelde persoonsnaam *Hugward* en betekent dus 'bij de lieden van Hugward'.¹³

De smaak van onze Luikse overheid laat daar geen twijfel over bestaan in de zeventiende eeuw.

Op de menu van haar feestdiners wordt een duidelijk onderscheid gemaakt tussen 'bier' tout court en 'Hoegaarden'.

De etiketteregels voor het feestbanket bij de aanstelling van een nieuwe schepen te Luik worden verwoord in het '*Mémoire de ce qu'il faut mettre pour couvrir la table lorsqu'on vacque à preuves d'un seigneur Eschevin porveu*' van 1669 :

premier à hault de bout un plat de toutes sortes de rosty (hoofdschotel :alle soorten gebraad)

item, une grande tarte barbannoise (een grote pastei)

item, un jambon avec deux langues de boeuff, qui font trois grands plats (een hesp en twee versierde ossentongen)

item, quatre plats de succade (?)

item, quatre porte assiete de sucre blanc garnis (zoetigheden versierd met witte suiker)

item, deux porte assiete d'anchoix (schotels met vis of ansjovis)

¹² Dit is een reactie op een reactie in *Alpaidis*, nr. 232, 3/2023 (59ste jaargang). Het citaat bij Jozef Vander Velpen (twee woorden, in tegenstelling tot zijn verwant de pastoor-deken Jan Vandervelpen (+)) in zijn '*Geschiedenis van Hoegaarden*' (1959; 1981²) slaat niet op de plaatsnaam Hoegaarden, die inderdaad niet uniek is in ons land, maar slaat op het Hoegaardse bier.

¹³ Frans Debrabandere, e.a., *De Vlaamse gemeentenamen*, Davidsfonds- Leuven, 2010, p. 110.

Hugward: tweestammige Germaanse naam met 'Hug' = denkende geest, verstand, herinnering en 'Ward' = beschermen, bewaken; Huch = Hug = Hugo = Huon.

item, deux porte assiete de salade au deux bout de la table (kommen met variaties aan slaatjes)

item, du vin rouge, blanc et deux bouteille de vin de secq (witte wijn, rode en sekt)

item, de la HOUGARD et de la bierre (er staat Hoegaarden en daarnaast ook nog bier op tafel)

item, des pains raspez et deux pains de froument (tarwebrood = wit brood)

item, des chandelles (kandelaars met kaarsen)

item, des verds à vin et à la bierre avec quatre grands verds (wijn- en bierglazen)¹⁴

Eind negentiende eeuw ligt ook de '*Moniteur de la brasserie*' er niet om:

La bière blanche d'Hougaerde est d'une couleur pâle, assez limpide, mousse vivement, et don bouquet est d'une amertume agréable et rafraîchissante. On peut en boire impunément ; l'été elle est d'une usage général en Belgique. Ses ingrédients sont l'orge, le froment, et, en hiver, une petite quantité d'avoine ; l'orge seul est geruré et séchée au vent. On en arrête la germination lorsque le radicule a fait sa seconde subdivision. La bière de Tirlemont a de grands rapports avec celle de Hougaerde, mais elle n'en a ni le bouquet, ni les qualités rafraîchissantes. On peut en dire autant de celle de Jodoigne.

(Le moniteur de la brasserie, 24.08.1879, nr. 1059, 21ste jaargang)

Wilfried Patroons (1939-2023)¹⁵ vertelt dat bij zijn bezoek aan de eerste brouwinstallaties in de Vroentestraat in 1977, Pierre Celis het volgende beweerde: '*Het ligt niet in mijn bedoeling om een belangrijk bedrijf uit de grond te stampen; het is en zal een klein familiaal bedrijf blijven dat de traditie en de kwaliteit, maar vooral de gezonde opvatting eer zal blijven aandoen*'. Ondertussen weten we hoe het gelopen is. Het Hoegaardse witbier heeft niet alleen model gestaan voor talloze imitaties in binnen- en buitenland, maar het heeft Hoegaarden letterlijk wereldbekend gemaakt! De Chinese TV-ploeg die Hoegaarden aandeed omdat ze toch zo nieuwsgierig waren naar de bakermat van dat fameuze bier -dat ze nu ook brouwen!!

2005

En wat bekendheidsspreiding betreft is er nog de Leuvense vzw Esperanto 2000 die in 1996 als persoonlijke favorieten de '*Blanka Hugard'n*' en '*Hugard'n Grandklasa*' aanpreeft.

Inhoud Familieschoon 64ste jg.

nr. 87(NR)

1/2024

Editio met pas verschenen publicaties

Art. 430. Het overlijden van onze hoofddeken Jean Sweerts (Antwerpen 1935-2023)

Art. 431. Rare kronkels nu voor ons, genealogie in ons archief.

Art. 432. Er is wel degelijk maar één Hoegaarden, tot spijt van wie het benijdt.

Art. 434. De afstamming uit de brouwersfamilies van de V Geslachten van de stichters en beheerders van de Hoegaardse suikerfabrieken.

Art. 435. De memoires van dokter Willem Loosen (Hoeg. 1937-2023) als achtjarige knaap.

Art. 436. Over studenten als bierconsumenten en immuniteit aan de universiteit.

Art. 437. Uit de biografie van Arthur Van Nerum (+), deken van de Gulden Lelie.

Art. 438. De stoelen in de kerk en de zondagse preek in de kerk (Albert Meunier (1920-1992).

Art. 439. De 'adellijke' afstamming van Jean Baptist Smets (Hoeg. 1819-1856).

Art. 440. De 'Miasma'-theorie uit de middeleeuwen werd nog handig gebruikt in de Hoegaardse dorpsschoolpolitiek door dokter Jean Baptist Van Nerum (Hoeg. 1808-1887).

Art. 441. Het kanton Hoegaarden en zijn vrederecht en politierechtbank (1795-1802).

Art. 442. Ere aan wie ere toekomt: De Zusters van Hoegaarden schonken een glasraam.

¹⁴ Het tafelerief was van zilver en de banketten van vandaag kunnen en niet tegenop!); de Franse tekst is letterlijk weergegeven in de spelling van het document.

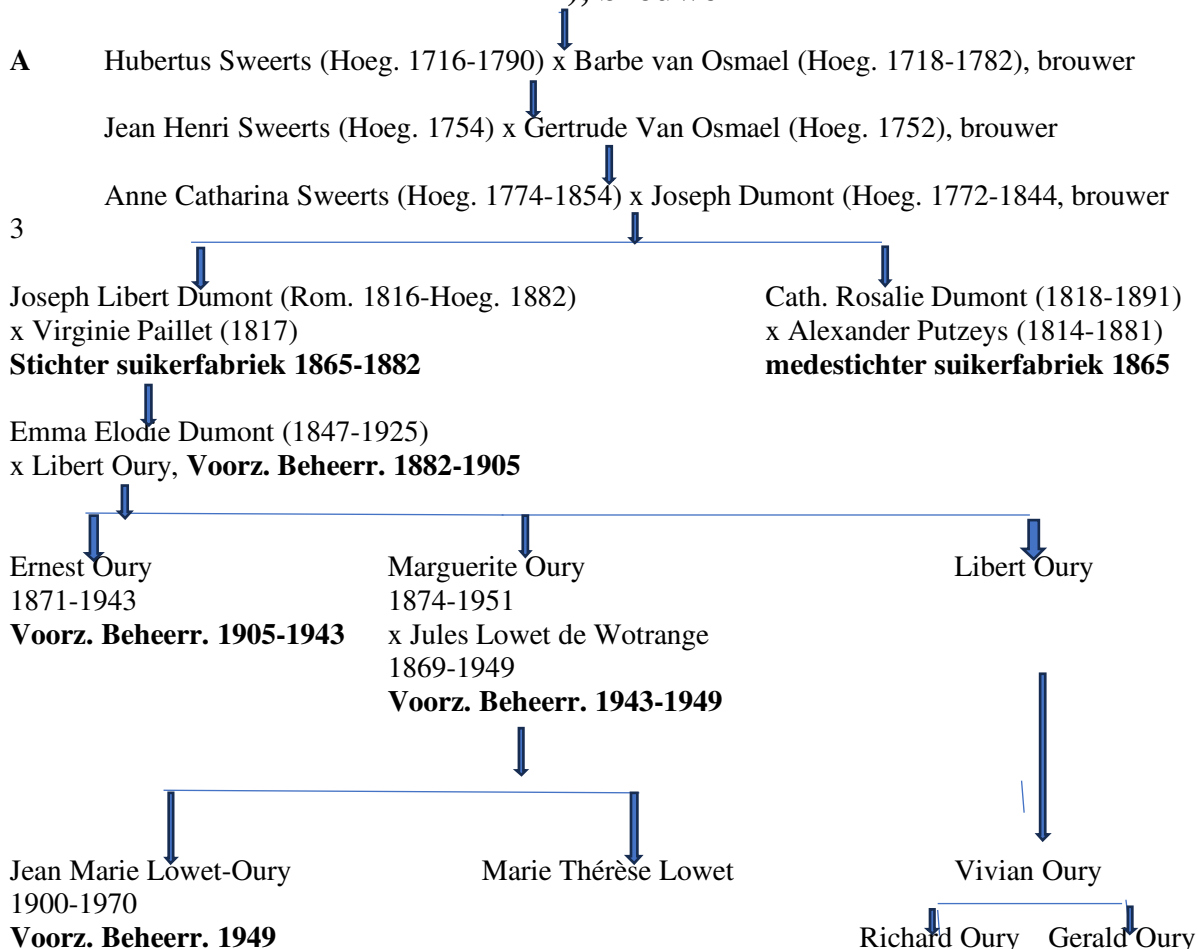
¹⁵ Licentiaat handels- en Consulaire Wetenschappen, auteur van de naslagwerken '*Bier*' (1978) en '*La route Belge de la Bière*', gewezen medewerker VRT-programma's over bier.

**Art. 433 In de 19e en 20ste eeuw omarmen de V Geslachten de suikerfabricatie
en neemt Lories stap voor stap de bierfakkel over.¹⁶**

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)¹⁷

**De afstamming uit de vijf Geslachten van de stichters/beheerders van de Hoegaardse
suikerfabrieken.**

**Servatius Sweerts (Hoeg. 1670-1737) x Catharina Peeters (Hoeg. 1672-
1741), brouwer**

¹⁶ Vervolg van artikel 421 in Familieschoon nr. 86(NR)

Jules Lowet

Jean Marie Lowet-Oury

Marie Thérèse Lowet

B Barbe Sweerts (1700-1778) x Carolus Van Nerum (1689-1757), brouwer

Jacobus Van Nerum (1738-1824) x Marie Van Autgaerden (1745-1823)

Jean Baptist Van Nerum (1782-1832), brouwer
x Albertine Dumont (1787-1867)

Francis Van Nerum (1785-1839)
x Cath. Aerts (1787-1867)

Livinus Van Nerum (1819-1891)
x Monique Cipers (1824-1886)

Theodoor VN (1817-1881)
x Joseph. Dewelde (1820-1855)

Edouard VN (1829-1922)
x Marie Geens (1830-1906)

Louise VN
1845-1929
x Joseph Putzeys
1844-1917

Julie VN
1849-1922

x Hubert VN
1848-1919

Directeur en oprichter :
-Grand-Pont 1877
-Ghète 1886
-Candiserie 1890

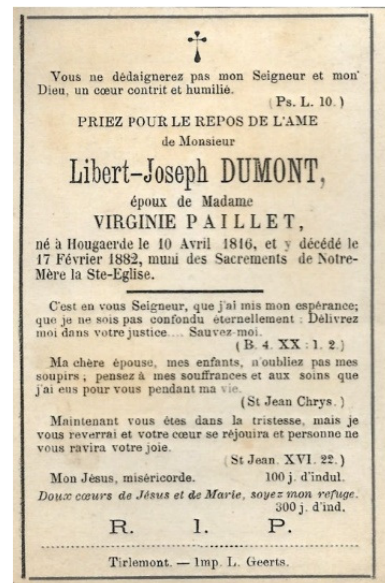
Julien VN (1881-1963)

Hubert VN (1923-1994)

2007

**Vanaf 1 april 2024 uitgebreide documentatie over
de Confrérie en de Hoegaardse families en hun
geschiedenis op onze WEBSITE**

<http://www.geslachten-lignages-hoegaarden.be>

Lijkwagen begrafenis Aphonse Egide Vinckenbosch (Tienen 1823-1895), weduwnaar van Joséphine Dumont (Rommersom-Hoeg. 1822-Tienen 1892)

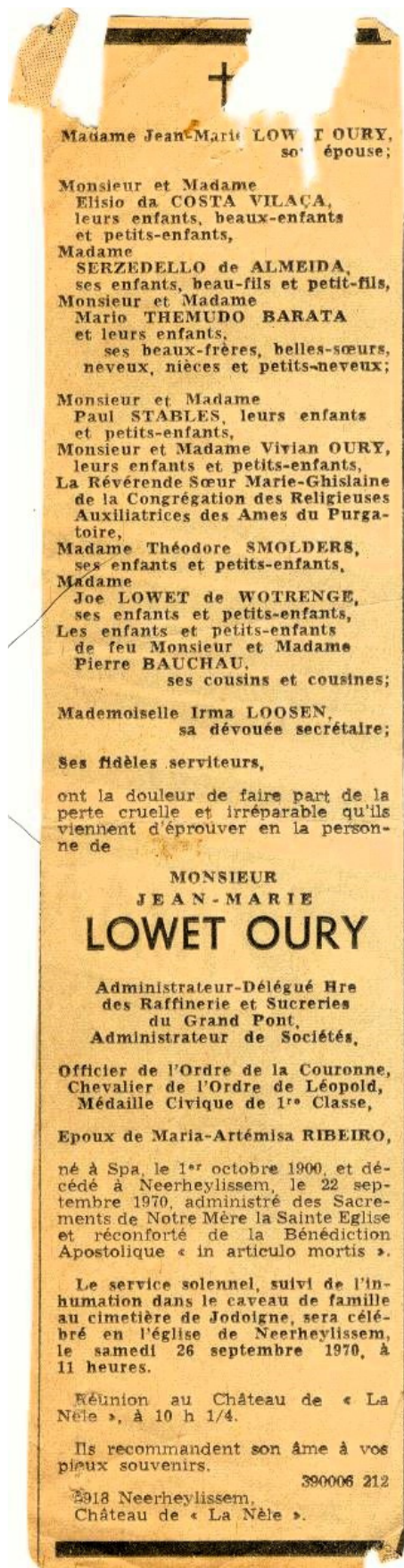

Lowet op bezoek bij de familie Halfflants in Lubbeek (1905)

Staan: notaris Alphonse Halfflants, **Jules Lowet**, Joseph Halfflants en echtgenote Cory Mignot;
Zittend: **Marguerite Oury** echtgenote Lowet, Mathilde Simonis echtgen. Alph Halfflants, Irma
 Vinckenbosch echtgen. Louis-Hubert Halfflants, Jacques Smolders, Rose Halfflants;

Op de grond: Albert en Amélie Halfflants, **Jean Lowet-Oury**, Pierre, Cory en Louis Halfflants.

(wordt vervolgd)

Kasteel 'La Nèle' in Neerheylissem (nu deel van Hélécinne); Engelse cottage stijl van de jaren 1930-1940. Gebouwd door Jean Marie Lowet-Oury (Spa 1900-Neerheylissem 1970)¹⁸

Jean Gustave Libert Marie Lowet de Wotrange-Oury (Spa 01.10.1900-Neerheylissem 22.09.1970), begraven in de familiekerk op de begraafplaats van Jodoigne op 26.09.1970. Zoon van Jules Marie Camille Isidore Prosper Joseph Lowet de Wotrange (1869-1949), ingénieur en Marguerite Emma Marie Léonie Oury (1874-1951).

Kleinzoon van Gustave Maximilianus Remigius Lowet (°1824) en Sophie Mastracten (°1849)

2009

Op zijn geboorteakte werd later achtereenvolgens bijgevoegd bijgevoegd: **de Wotrange en Oury**

Annotation (de Wotrange in 1929, bijgevoegd aan zijn familienaam)

Par jugement du tribunal de première instance de Verviers en date du vingt-neuf mars mil neuf cent vingt-neuf et transcrit au registre des actes de naissance, même année, sous le n° 56, l'acte de naissance ci-contre a été rectifié en ce sens que le nom patronymique sera « Lowet de Wotrange » au lieu de « Lowet ». Spa, le 11 juin 29.

Annotation (Oury in 1942, Lowet aangenomen door Oury)

« Par acte du notaire Paul DULAIT à Bruxelles, en date du trois juin mil « neuf cent quarante-deux, homologué par jugement du tribunal de « première instance de Bruxelles du trois juillet mil neuf cent quarante-deux, l'enfant LOWET de WOTRENGE, dont l'acte n° 180, « ci-dessous, a été adopté par OURY, Ernest Marie Charles. Les « parties désirent et consentent que le nom de l'adoptant soit ajouté au « nom propre de l'adopté. »

¹⁸ Op zijn doodsbrief hierboven is ook Irma Loosen, zijn secretaresse vermeld (moeder van dokter Willem Loosen).

Art. 434 Dokter Willem Loosen (1937-2023) bleef heel zijn leven gehecht aan ‘zijn’ Hoegaarden in woord- en taalgebruik.¹⁹

Herinneringen bij een oude foto²⁰

Toen ik op 1 september 1945 als achtjarige knaap naar het **O.-L.-Vrouwecollege in Tienen** vertrok om er het vierde studiejaar te vervoegen, wist ik dat dit mijn leven zou veranderen. Inderdaad had ik de drie voorgaande jaren op de vrije dorpsschool te Hoegaarden doorgebracht in een bekende omgeving. Gelet op de oorlogsomstandigheden hadden vele ouders verkozen hun kinderen langer op de dorpsschool te houden dan oorspronkelijk gepland. Met de bevrijding greep er dan ook een kleine uittocht plaats uit de dorpsschool.

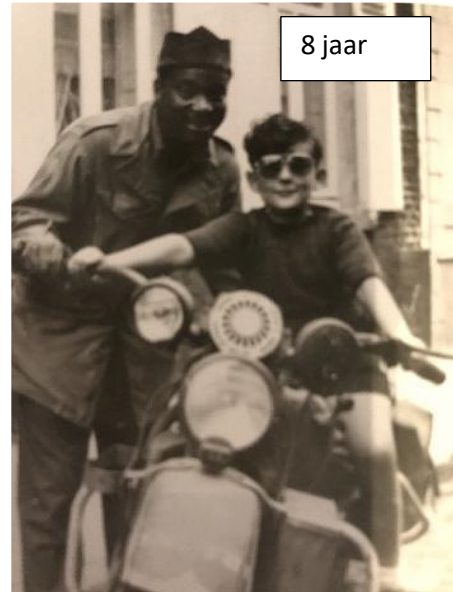
Thuis oordeelde men het dan ook geraadzaam mij, ondanks mijn jeugdige leeftijd, toch naar Tienen te sturen. In deze overtuiging werden mijn ouders gesterkt door twee zaken. Op de eerste plaats zou ik mijn oudere kozijn Jan vergezellen die een waakzaam oog over mij zou houden. Anderzijds werd de waarde van het college flink in de verf gezet door onze overbuur ‘Waar’ Vanhulst, priester-leraar aan het college²¹. *Waar* was de man van de felle uitspraken die dikwijls erg landelijk en soms ruw-boertig overkwamen. Zo verzekerde waar mij dat het college zo een grote school was dat indien men alle leerlingen samenbracht op de kleine koer er geen plaats meer overbleef om te spuwen. Deze woorden van *Waar* maakten op mij een sterke indruk. Te meer daar er thuis in de huiskring van spuwen geen sprake was.

De lezer moet goed begrijpen dat in die tijd iedereen zijn eigen dialect sprak. Van algemeen beschaafd was helemaal geen sprake, zelfs integendeel. Het college was een bonte mengelmoes van allerlei dialecten waardoor men trouwens

iedereen gemakkelijk kon thuis brengen. Diegenen die gepoogd hadden van A.B.N. te spreken waren van een kale reis teruggekomen. Ik herinner me nog hoe Fons H.²² als leerling van het college het als eerste had gewaagd tijdens de oorlogsjaren op het dorp algemeen beschaafd Nederlands te spreken. Hierdoor plaatste hij zich bij vele mensen in een verdacht daglicht en de ongelukkige werden Duitse sympathieën toegeschreven. Tijdens de bevrijding toen hij van het college weerkeerde werd hij dan ook, samen met een paar anderen, op een vrachtwagen gehesen en moest daar gedurende een uur met de foto van een Nazileider omhoog geheven, prijken voor de massa. Het voorbeeld van Fons vond dan ook weinig navolging en iedereen verkoos,

buiten de klas, zijn eigen dialect te spreken. Zo sprak ik met *Waar* Vanhulst altijd het Hoegaards dialect doch schakelde over op A.B.N. in de klas of op de koer van het college waar hij prompt met ‘*Mijnheer*’ werd aangesproken. Aldus belandde ik begin september 1945 op het college in Tienen. Ik maakte kennis met een nieuwe wereld, een bonte mengeling van jongens met verschillende karakters, achtergronden en ideeën, die weldra allen zouden doordeesemd worden met de katholieke gedachte en opvoeding van die tijd.

¹⁹ Voor het eerste deel zie vorig nummer van Familieschoon.

²⁰ Is de groepsfoto van het hele lerarenkorps ca. 1946 en zal later gepubliceerd worden

²¹ E.H. Edward Vanhulst (Hoeg. 28.06.1914-Heide-Kalmthout 15.02.1988); leraar aan het college in Tienen van 11.11.1943 tot 30.04.1954.

²² Waarschijnlijk wordt hier Alfons Homblé bedoeld die in 1948 ‘*De Palmprocessie te Hoegaarden*’ publiceerde in ‘Eigen Schoon en de Brabander’, 31e jg., nr. 3, p. 103-112.

**Art. 435 Aan de oude Leuvense universiteit 1425-1797.
Over studenten als bierconsumenten en immuniteit aan de universiteit.²³**

Het Rijksarchief Leuven heeft een tweede versie van de databank ‘Matrikels van de Oude Universiteit van Leuven’ gelanceerd. In de matrikels werden de inschrijvingen opgetekend van meer dan 143.000 studenten uit heel Europa die van de 15de tot de 18de eeuw aan de Leuvense universiteit studeerden. Het zijn bronnen die op wereldwijde belangstelling kunnen rekenen. En die nu nóg beter ontsloten zijn

Naast de naam, voornaam, inschrijvingsdatum en plaats van herkomst van studenten, kan je in de nieuwe versie ook meer info vinden over de hoogte van het inschrijvingsgeld dat de studenten betaalden, de pedagogieën waaraan ze verbonden waren en of ze meer- of minderjarig waren op het moment van inschrijving.

De volledige lijst van de plaatselijke studenten zal zo vlug als mogelijk geplaatst worden op onze nagelnieuwe website.

*'Fonske' symbool voor de wijsheid
waarin studenten zich
onderdompelen of een karikatuur
van de student als drinkebroer?*

De Engelse student Nicolas Daryngton, een fellow van Cambridge, noemde in 1522 zijn Leuvense collega's buitensporige drinkers voor wie het bezit van het grootste keelgat als hoogste roem gold. Een halve eeuw later vroeg de jezuïet en latere kardinaal Robertus Bellarminus (1542-1621) tijdens een retraite in de Sint-Michielskerk studenten met aandrang hun zielenheil niet in gevaar te brengen door dronkzucht en zatlapperij. Rond hetzelfde ogenblik was de uit Valencia afkomstige Juan Martin Cordero (1531-1584) die aan de alma mater studeerde, geschokt door de dronkzucht die hij in Leuven vaststelde.

Tot verdediging van al die pintelierende studenten dient gezegd dat een institutionele context hen als het ware in hun drankmisbruik tegemoet kwam. Vanaf de oprichting van de universiteit in 1425 gold voor de leden van de universitaire gemeenschap de belastingvrijheid op bier en wijn in de groothandel, dus voor aankopen van minstens een vat of ton (ca. 130 liter). Studenten konden belastingvrij bier bestellen bij de Leuvense brouwers en vooral goedkoop bier uit het omliggende platteland invoeren zonder daarop invoerbelasting te moeten betalen. De Leuvense magistraat heeft onophoudelijk geprobeerd om deze fiscale immuniteit te kortwieken. Een veel gehanteerd argument was dat de studenten misbruik maakten van hun voorrecht. Vooral kotstudenten zouden een deel van, hun belastingvrije biervoorraad doorverkopen aan de verhuurders en hun familie. Voor veel studenten lag een bieraankoop in het groot immers ver boven hun financiële mogelijkheden, zodat zij met een doorverkoop hun budget konden in evenwicht brengen. Verzoeken van de universiteit om het gunstig fiscaal regime uit te breiden tot de bestelling van kleinere hoeveelheden

(ca. dertig liter) werden steevast door het stadsbestuur afgewezen.

²³ Erik Aerts, Over studenten als bierconsumenten en immuniteit aan de universiteit, - Ex abundantia cordis, Vriendenboek Mark Derez, Universitaire pers Leuven, 2019, p. 145.

**Art. 436 ‘Ik was van nature geen vaandeldrager’,
uit de biografie van Arthur Van Nerum (+), deken van de Gulden Lelie.²⁴**

Ik bewaar nog vage herinneringen aan een familie uitstap die we met de auto van de brouwerij maakten naar de Wereldtentoonstelling in Luik. Wij reden er naartoe omdat de brouwerij een stand had op het expositieterrein. Het was in 1939 toen er een wereldtentoonstelling plaatsvond in 2 steden tegelijk: New York en Luik. Er was in de eerste helft van de 20^e eeuw een wildgroei aan zogenaamde wereldtentoonstellingen. De expositie van New York was een ‘universele’ wereldtentoonstelling, die een weerspiegeling moest zijn van de ontwikkeling van de ‘universele’ mensheid in dat tijdsgewricht. In Luik werd tegelijkertijd een erkende gespecialiseerde wereldtentoonstelling, de *‘Exposition internationale de la Technique de l'Eau’* gehouden naar aanleiding van de voltooiing van het Albertkanaal. In de volksmond sprak men van de Wereldwaterexpo. Koning Leopold III opende de tentoonstelling op zaterdag 20 mei 1939. Ze zou duren tot november van datzelfde jaar. Er stond een groot Frans paviljoen op de rechteroever van de Maas. Op de linkeroever, recht daartegenover, was een Duits paviljoen opgetrokken waarop, boven de strakke en monumentale toegangspoort, een Arend prijkte die met zijn klauwen een krans met hakenkruis vasthield. De Duisters trokken vooral de aandacht op hun recente economische prestaties, waaronder de bouw van autosnelwegen. Paviljoenen met de symbolen van het Duitse nationaalsocialisme hadden ook al gestaan op de erkende wereldluchtvaarttentoonstelling van Stockholm in 1936 en op de erkende universele wereldtentoonstelling van Parijs in 1937. Dat had weinig deining veroorzaakt. Diezelfde symbolen waren gepubliceerd in talloze kranten en tijdschriften. De gewone burgers, maar ook velen in de pers beseften nog niet waar het nazisme uiteindelijk zou toe leiden.

Wellicht waren mijn broer en ik diep onder de indruk van de grootse gebouwen en de kabelbaan over de Maas die tot 100 meter hoog ging. Het was te monumentaal, te overdonderend voor onze kindergen. Mijn geheugen heeft er geen scherp beeld van kunnen vasthouden. Ik vraag mij af hoe mijn vader toekeek. Met de landerige blik van een zondagse wandelaar? Werd zijn belangstelling geprikkeld door het vernuft van de techniek? En wat zou hij gedacht hebben bij het zien van het Duitse paviljoen? Keek hij ernaar met een bepaalde bewondering zoals vele anderen die zich verbaasden over de economische prestaties van Nazi-Duitsland in de 2^e helft van de jaren 30?

De tentoonstelling was aanvankelijk zeer succesvol. Zij trok op 3 maanden tijd een miljoen bezoekers aan. Het hoogtepunt was de inauguratie van het Albertkanaal op 30 juli 1939. Niet lang daarna kwam de expo echter onder een ongunstig gesternte terecht. Op donderdag 31 augustus werden tijdens een onweer na een zwoele zomerdag de brug van Ougrée en de spoorwegbrug van Val Benoit in Luik kort na elkaar door blikseminslagen getroffen. De springladingen die het Belgische leger onder deze bruggen had aangebracht om mogelijke vijandige invallers te stuiten, gingen onbedoeld af. De beide bruggen stortten kort na elkaar in. Een volle trein spoorde even later op kruissnelheid in de gutsende regen over de spoorwegbrug en reed zich te pletter. Het bilan was zwaar. Er vielen 12 doden, er waren een tachtigtal gewonden en de schade aan de onmiddellijke omgeving was enorm. Ondertussen was de oorlogsdreiging hand over hand toegenomen. Het leek wel een voorteken...

Op 23 augustus 1939 hadden Duitsland en Rusland een niet-aanvalsverdrag gesloten. Hitler kreeg daardoor vrij spel om Polen te belagen. In België werd op 26 augustus 1939 een tweede mobilisatiecampagne²⁵ afgekondigd, waarbij men gespreid in de tijd actieve en reserve-eenheden

²⁴ Zie ook de nummers 75(NR), 76(NR), 78(NR), 79(NR), 80(NR), 81(NR), 82(NR), 83(NR), 84(NR), 85(NR) en 86(NR) van Familieschoon voor deze biografie geschreven door Arthur zelf met behulp van zoon Herwig.

²⁵ **De eerste mobilisatie in België:** In september 1938 dreigde Duitsland het Tsjechoslovaakse *Sudetenland* in te lijven. De Europese landen beseften de ernst van de situatie. **Het Belgische leger werd op 27 september 1938 op ‘versterkte vredesvoet’ gebracht. Er werden reservisten opgeroepen. Verschillende eenheden werden in staat van paraatheid gebracht.** In een laatste poging een conflict te voorkomen vroeg Chamberlain de Italiaanse dictator Benito Mussolini om Hitler te bewegen tot een vreedzame oplossing tijdens een Europese conferentie. In de avond van 29 op 30 september 1938 kwamen Hitler, Chamberlain, de Franse premier Eduard Daladier en Mussolini bijeen in het Braune Haus – het hoofdkwartier van de nazipartij – in München. Grote afwezigheid bij deze ‘Europese’ vredesconferentie waren slachtoffer Tsjecho-Slowakije en de Sovjet-Unie: zij waren niet uitgenodigd. Met algemene instemming van de aanwezigen werd bepaald dat het Sudetenland per 10 oktober 1938 bij het Duitse

opriep en in paraatheid bracht. Deze campagne zou doorlopen tot 13 januari 1940. Mijn kozijn Kamiel en mijn nonkel Henri waren opnieuw van de partij. Op 1 september 1939 viel Duitsland Polen binnen. De dag erna, op 2 september 1939, werd de wereldtentoonstelling van Luik voortijdig en in mineur gesloten. Op 3 september 1939 verklaarden het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk de oorlog aan Duitsland. Diezelfde dag nam koning Leopold III officieel het bevel van de troepen op zich en begaf zich naar het Groot Hoofdkwartier in het fort van Breendonk. Op 17 september 1939 viel ook het Russische leger Polen binnen om het oosten van het land in te lijven. Dat was de verdeling van Polen die de Duitsers en de Russen met elkaar hadden afgesproken in een geheim protocol bij het niet-aanvalsverdrag. Heinz Guderian, een Duitse tankbrigadegeneraal, en Semyon Krivoshein, een Russische tankbrigadegeneraal van joodse komaf (O ironie!), ontmoetten elkaar voor een gezamenlijk ontbijt in de buurt van de demarcatielijn, afgesproken in het geheime protocol, op de morgen van vrijdag 22 september. Die namiddag om 16 uur schouwden de beide generaals in de nabijgelegen stad Brest-Litovsk een gezamenlijke overwinningssparade van Duitse en Russische troepen die onder voor de gelegenheid gefabriceerde triomfbogen doorreden. De Russen hadden de erebogen met hakenkruisen en Russische rode sterren versierd.

De tweede wereldoorlog was in feite begonnen, maar wij beseften het nog niet. Wij zouden die oorlog pas negen maanden later zelf aan den lijve ondervinden. Of mijn vader de onweerswolken toen al zag naderen en zich zorgen maakte, ik heb er het raden naar. Verschillende landen kwamen in een knagende schemertoestand terecht. De oorlog was verklaard, maar hun bevolking werd er niet mee geconfronteerd. De vrede liet haar late, gouden glans over het land schijnen. Het was de tijd die men later de schemeroorlog of in Frankrijk *la drôle de guerre* zou gaan noemen. In het dorp en de familie ontstond enige onrust door de mobilisatie. De mensen leefden tussen hoop en vrees. Men vreesde dat er oorlog van zou komen, maar velen hoopten nog dat België de chaos van het krijgsgewoel bespaard zou blijven. De Belgische Regering had sedert juli 1936 een strikte neutraliteitspolitiek gevoerd. In een historische rede van 14 oktober 1936 had koning Leopold III verklaard: ons militair stelsel moet alleen dienen om ons te vrijwaren tegen de oorlog, van waar hij ook moge komen. Liet mijn vader zich zoals vele Belgen ook het rad voor ogen draaien dat de Duitsers de Belgische neutraliteit zouden respecteren of dacht hij er anders over? Ik weet het niet.

(wordt vervolgd)

2013

Art. 437 ‘Uit alle dalen der herinnering’, mijn leven, mijn familie en mijn dorp door Albert Meunier (1920-1992)

De kerkstoelen en het sermoen of de preek tijdens de zondagsmis.

Stoelen.

Zoals er verschillende soorten kerkgangers waren, zo waren er ook verschillende soorten kerkstoelen. De meeste, met een strooien zitvlak, behoorden aan de kerk en waren voor niemand voorbehouden; de eerste de beste kerkbezoeker kon er plaats op nemen. Wilde iemand een vaste plaats, dan mocht hij een eigen stoel meebrengen en op die plaats laten staan: dat waren de privéstoelen, met koperen naamplaatje van de eigenaar bovenop de armsteun.

Er waren er eenvoudige en ook meer dierlijke met kussens voor ellebogen en zitvlak. Om zulke privéstoel te mogen plaatsen en voorbehouden moest jaarlijks een klein staangeld betaald worden: 15 frank per jaar in de tijd dat het stoeltjesgeld nog 0.25 frank per keer bedroeg, maar dat stoeltjesgeld moest dan niet meer betaald worden door de stoeleigenaar .

Het sermoen.

Rijk zou worden gevoegd. Hitler beloofde dat het de laatste territoriale aanspraak was die hij zou maken, terwijl Groot-Brittannië en Frankrijk de nieuwe grenzen van Tsjecho-Slowakije zouden garanderen. **De eerste mobilisatie in België werd afgeblazen. Op 2 oktober 1938 mochten alle reservisten weer naar huis.**

's Zondags was er altijd een sermoen in de mis, na het evangelie.

De pastoor besteedde dan statig de preekstoel maar voor hij zijn sermoen kon beginnen, had hij altijd een reeks mededelingen en aankondigingen te doen die hij aflas uit een groot, dik boek met stevige zwarte kaft.

De eerste berichten waren van kerkelijke aard:

Intenties van de missen van de volgende week;

Uren dat een vreemde biechtvader zou aanwezig zijn voor de maandelijkse biecht van de leden van de Bonden (een voor de mannen, een voor de vrouwen) van het Heilig Hart;

Omhaling voor de bouw van de basiliek van Koekelberg (eens per jaar) of omhaling voor de Katholieke Universiteit te Leuven (om de zes maanden: toen kreeg de KU Leuven geen enkele staatssubsidie en was ze volledig aangewezen op vrijgevigheid van de katholieken);

Dag en uur van Te Deum (rond 21 juli en rond 15 november- Heilige Dynastie!);

Datum en prijs van de jaarlijkse bedevaart per autobus naar Scherpenheuvel;

Mogelijkheid tot het verdienen van een bepaalde aflaat, enz. enz. enz. en ten slotte, als er trouwers in het vooruitzicht waren, de geijkte formule

'Zullen vergaderen in den huwelijken staat x en y, beiden van hier (of de ene van hier, de andere van ginder), eerste (tweede of derde) roep.'

Die roepen kregen steeds de meeste belangstelling van het kerkvolk, sommige vrouwen blikten dan eens betekenisvol naar elkaar als wilden ze zeggen: *'Ziet ge wel, wat heb ik u gezegd?'*

Voor zij geroepen werden, hadden de verloofden zich op de pastorie aangeboden voor de ondertrouw. Dat was eigenlijk de verloving, de belofte met elkaar te trouwen afgelegd voor de parochiepriester. De pastoor diende er zich van te vergewissen dat de trouwlustigen wisten wat een christelijk huwelijk was, doorgaans -dat hing af van de personen die hij voor zich had- stelde hij enkele vragen uit de catechismus of stelde hij zich tevreden als de kandidaat-trouwers de voornaamste gebeden kenden. Ons werd destijds niets gevraagd, we hadden een aangenaam babbeltje met pastoor Van Cauteren.

Over de mogelijkheid tot aflaten-verdienen moet ik toch een kleine uitweiding maken. Verschueren geeft volgende bepaling van aflaat: *'kwijschelding van tijdelijke straffen die men, na de vergeving der zonden, hier of in het vagevuur nog zou moeten ondergaan.'* De waarde van een aflaat werd uitgedrukt in jaren, dagen en quadragenen. Wat een *quadrageen* was en is, is ten huidige dage wellicht nog door weinigen geweten en toch is het niet ingewikkeld: een kwijschelding van straffen die beantwoordt aan een boetedoening van veertig dagen. Volgens het doodsprentje van mijn grootmoeder was aan het gebed 'Barmhartige Jezus, geef haar de eeuwige rust!' een aflaat verbonden van 7 jaren en 7 quadragenen, terwijl volgens een ander prentje 'Mijn Jezus, barmhartigheid!' enkel goed was voor een aflaat van 300 dagen. Op wat die tarifiering berustte en waar zij geboekt stond, is mij onbekend: de drukkers van *doodsbeeldekens* namen ze van het ene kaartje op het andere over.

Een aflaat die de pastoor steeds met veel nadruk afkondigde en die zeer in de smaak viel, was de **aflaat van Portiuncula**. Ik meen mij te herinneren dat deze aflaat maar eens in het jaar, begin augustus, kon verdiend worden maar Maria beweert dat hij meermaals, en zeker met Allerheiligen-Allerzielen kon bekomen worden en zij zal wel gelijk hebben want die aflaat was een vrouwenzaak waar de mannen zich nooit mee moeiden en nooit aan meededen²⁶. *Portiuncula*, het woord klonk zo exotisch in onze oren, in onze jongensoren want wij waren niet goed ingewijd in de praktijk om die aflaat te verwerven. Wel konden we vaststellen dat, na de mis, vrouwen afzonderlijk, nooit in groep, begonnen te *petionkelen*: buiten de kerkdeur, in het voorportaal, haalden ze hun paternoster tevoorschijn, baden enkel ogenblikken stilstaande, trokken al biddend de kerk binnen, bleven aan de laatste rij stoelen staan, baden wat, gingen biddend terug naar buiten, wat staande bidden, terug biddend naar binnen en dat zo verscheidene malen achtereenvolgend; hoeveel maal, of heet nu 7 of 13 keren of

²⁶ Ze hebben beiden gelijk: aanvankelijk was het een aflaat die alleen op 2 augustus verkregen kon worden, maar vanaf 1952 kon dat ook op andere momenten, en in het bijzonder voor Allerzielen. In 1966 besliste paus Paulus VI dat het opnieuw alleen op 2 augustus mogelijk was. (*Kerknet.be*)

een onbepaald, willekeurig aantal malen was, ik weet het niet, 'k heb de regels van het *petionkelen* nooit ergens kunnen lezen noch horen uitleggen; ik heb dn ook de diepe zin van dat kerk-in-en-uitlopen nooit gesnapt maar was wel de mening toegedaan dat enkel vrouwen behoefte hadden aan de Portiuncula-aflaat of enkel vrouwen in staat waren hem te verdienen. Het is nog niet zolang geleden dat ik toevallig ontdekt heb dat die praktijk iets te maken had met Portiuncula, een oord met kapel bij of in Assisi waar Sint-Franciscus, de vogelvriend, veel kwam bidden.

We keren terug naar onze pastoor op zijn preekstoel. **Na die kerkelijke mededelingen volgde een reeks aankondigingen van wereldlijke aard** waarover we ons nu zouden verwonderen of zelfs ergeren, zo weinig zouden ze nu lijken thuis te horen in een kerk:

Vergadering van de boerengilde, zitdag van de afgevaardigde van de Boerenbond voor het opnemen van de bestellingen van meststoffen of veevoeder;

Zitdag van dr. Lodewyckx voor het inenten tegen de pokken van de kinderen tussen 7 en 14 maanden, gratis, op het gemeentehuis;

Volgende zondag wordt het torenuurwerk een uur vooruitgeschoven, dan begint het zomenuur;

De landbouwavondlessen zullen hervat worden in de jongensschool op ... te 6 uur;

Zij die geboren zijn in het jaar 18.. moeten nu het nodige doen voor hun pensioen, hij, de pastoor, zou hun hierbij behulpzaam zijn, in de zaal der harmonie, zondag na de hoogmis;

Zitdag van de ontvanger van de belastingen, om alle gewenste uitleg te geven, ten gemeentehuize op die dag et uur;

Enz. enz. enz.

Dergelijke mededelingen moeten gezien worden in het tijds kader: weinigen lazen een dagblad, voor het plaatselijk nieuws bestond er geen gemeentekrantje, niet iedereen kon lezen ... in feite was dit toentertijd de enige efficiënte weg om de mensen in te lichten, het was sociaal dienstbetoon vanwege de parochieherder.

Na dit alles volgde het **gebed voor de ingeschrevenen in het zondagsgebed** (enkel in de hoogmis).

De pastoor las een lange lijst van namen van overledenen, een zestigtal of nog meer, gegroepeerd per familie of in volgorde van hun overlijden, waarna gezamenlijk een onzevader en een weesgegroet luidop werd gebeden. Om op die lijst te worden opgenomen diende de familie jaarlijks enkele franken te betalen.

Pas daarna kon het sermoen beginnen!

En nu pas het eigenlijke sermoen of de preek.

Zegel van de parochie

*Parochia Sanctae
Ermelindis de Meldert
(Brabantiae)*

Toen werd er nog gepreekt, toen konden de priesters nog preken, echt preken, een echt sermoen houden, wat anders dan het papiertje aflezen zoals nu gebeurt, wat anders dan enkel maar wat commentaar leveren op het voorgelezen evangelie of enkel dit laatste herhalen, zelfs niet altijd in andere woorden en termen. De predikant stond op de preekstoel, verheven boven de mensen en domineerde met stem, gebaar en blik de naar hem toegekeerde mishoorders. Toen duurde een sermoen 20 tot 30 minuten, het verveelde niet, de priester kende de knepen van het vak, wist de aandacht te trekken en zijn gehoor te boeien. Toen werd elke zondag een bepaald onderwerp, een thema behandeld, zoals zonde, dood, zondagsplicht (mis horen en geen slafelijk werk verrichten), een van de zeven sacramenten (doopsel, vormsel, sacrament des altaars, biecht, heilig oliesel, priesterschap en huwelijk), een of twee van de tien geboden Gods, die iedereen van buiten kende, per zondag.

Of een of twee van de vijf geboden der Heilige Kerk: *De twaalf artikelen des geloofs* of het credo dat door een mijner leraars het nationaal lied, de Brabançonne van de Kerk, werd genoemd.

Art 438 Wees als Hoegaardier niet te vlug om je afstamming te minimaliseren - De genealogie van J. B. Smets (1819-56) leert het tegendeel.

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

1. Inleiding.

De familienaam Smets, Smedts, De Smet, Smidts, Smeets, Smitt, Smitz, Schmidt, enz. is een beroepsnaam.

De smid is een ambachtsman die van metalen allerlei voorwerpen maakt. De smid was onmisbaar voor boeren, kuipers, schoenmakers, wagenmaker en timmerman omdat hij hun gereedschap maakte en toebehoren leverde. Maar naast de ‘*algemene*’ smid -wiens taak nu door machines is overgenomen- was er eertijds ook de wapensmid die zwaarden, dolken, speren, strijdbijlen en harnassen fabriceerde en nu kennen we nog de hoefsmid die gespecialiseerd is in het maken van hoefijzers en het beslaan van paarden.

Bekend is ook nog de edelsmid die zilveren en gouden juwelen maakt, naast de beoefenaars van de siersmeedkunst.

Een of meerdere families Smedts/Smets, éénmaal Smits, zijn er in Hoegaarden in de eerste helft van de 17de eeuw al tot en met de dag van vandaag. Begin zeventiende eeuw zijn we zeker omdat de parochieregisters van Hoegaarden min of meer zijn bewaard vanaf 1621 voor de dopen en de huwelijken en vanaf 1647 voor de overlijdens. Voor de parochie Overlaar zijn die registers er respectievelijk vanaf 1660, 1666 en 1665.²⁷

Vóór onze moderne burgerlijke stand, begonnen in september 1796, waren en zijn de parochieregisters de officiële instrumenten om aan de hand van geboorte, huwelijk en overlijden de families te reconstrueren. Verder teruggaan in de tijd is mogelijk, maar niet zo eenvoudig.

Jean Baptiste Smets (Rommersom 1819-Hemiksem 1865) is de voorouder waarrond deze genealogie is opgebouwd.

Zijn vader François Joseph Rumolde/Frans Jozef Rombout Smets (Hoeg. 1793-1855) was de eerste van de familie met drie voornamen, en ... hij trouwde met Marie Elisabeth Collart, dochter van zijn werkgever. Zijn moeder was dus een telg uit een zeer rijke adellijke Haspengouwse familie.

2. De ouders en grootouders van Jean Baptiste Smets (Rommersom 1819-Hemiksem 1865)

Grootouders: Arnold Smets (Hoeg. 02.03.1754-28 prairial an 12/17.06.1804)²⁸, werd 50 j.

x Anne Catherine Ausloos (Goetsenhoven 1757-Hoeg. 18.04.1811), werd 54 j. oud

Arnold Smets trouwde in Goetsenhoven en zij hadden volgende kinderen:

-Marie Thérèse (Hoeg. 21.02.1785)

-Henri Smets (Hoeg. 17.09.1790) x Verbist Maria

-François Joseph Rumoldus Smets (Hoeg. 04.10.1793)²⁹

²⁷ Voor de parochie Groot Overlaar, toen kortweg Overlaar of Kerkoverlaar genoemd, liggen de zaken wel wat ingewikkelder omdat o.a. voor de dopen de parochie afhankelijk was van Sint-Germanus in Tienen. ‘*Mulk*’ maakte deel uit van het grondgebied Hoegaarden. De parochianen van Mulk waren onderhorig voor kerkelijke zaken een Overlaar maar kregen hun doopsel in Sint-Germanus in Tienen!

²⁸ De Franse tijdrekening hebben we laten volgen door de omzetting naar de huidige.

²⁹ Peter en meter: Josephus Hancet en Barbara Smets

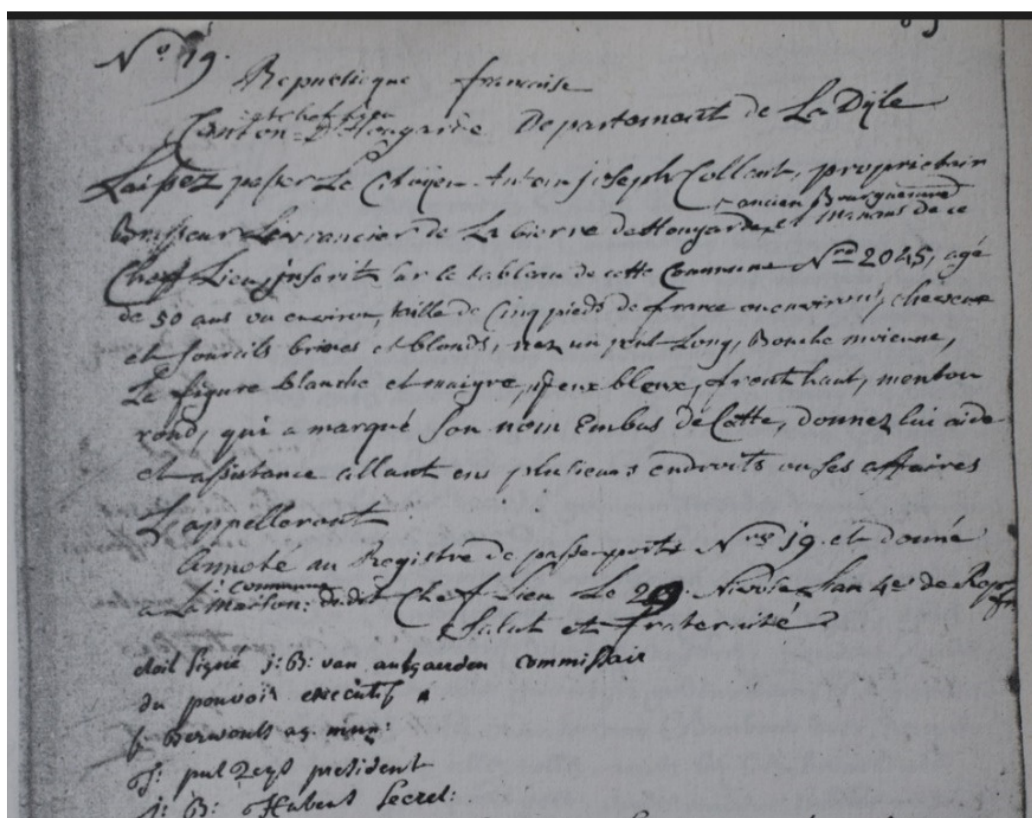
Ouders: François Joseph Rumolde Smets (Hoeg. 04.10.1793-05.08.1855), knecht.

x Hoeg. 01.09.1821 'Demoiselle' Collart Marie Elisabeth (Rommersom 15 vendémiaire an 05/06.10.1796-01.04.1883), landbouwster, werd 86 j. en 6 m.³⁰

Dochter van Antoine Joseph Collart, landbouwer (Hoeg. 1747-1831), gehuwd te Hoeg. 1790 met Barbe Laurent (Hoeg. 1765-Rommersom 24.02.1807), 43 j., d. van Jacques Laurent en Jeanne Aerts.

Zijn schoonvader was Antoine Joseph Collaert, zoon van Antoine Theodoor Collaert (Zétrud-Lumay 1704-Hoeg. 1778), meiers van Hoegaarden.

Van die schoonvader hebben we een persoonsbeschrijving uit 1796³¹:

2017

République Française

Canton d'Hougarde Département de la Dyle.

Laissez passer le citoyen Joseph Collaert propriétaire, brasseur livrancier de la bière de Hougarde, ancien Bourgmestre de ce Chef-lieu, inscrit sur le tableau de cette commune N° 2045, âgé de 50 ans ou environ, taille de cinq pieds de France ou environ, cheveux et sourcils bruns et blonds, nez un peu long, bouche moyenne, la figure blanche et maigre, yeux bleus, front haut, menton rond, qui a marqué son nom en bas de cette, donnez-lui aide et assistance allant en plusieurs endroits ou ses affaires l'appelleront.

Annoté au Registre de passeports N° 19 et donné

à la maison commune dudit Chef-Lieu le 29 nivôse de l'an 4 de Rép. Fr. (19.01.1796)

Salut et fraternité

³⁰ Haar overlijden werd aangegeven door haar neef Hubert Smets, dagloner, 26 jaar oud.

³¹ Schepenakten 4214 f°83, afschriften van de vrijgeleiden.

Etait signé J.B. Van Autgaerden, commissaire du pouvoir exécutif
F. Berwouts, agent municipal
T. Putzeys, président
J. B. Hubens, secrétaire.

Vertaling

Franse republiek

Kanton Hoegaarden, departement van de Dijle.

Vrijgeleide voor burger Joseph Collaert, eigenaar,

Brouwer, verdeler van het Hoegaardse bier, gewezen burgemeester van deze hoofdplaats, ingeschreven in deze gemeente nr. 2045, ongeveer 50 jaar oud, 5 Franse voeten groot, bruine en blonde haren en wenkbrouwen, een tikkeltje lange neus, mond gemiddeld, wit en mager aangezicht, blauwe ogen, hoog voorhoofd, ronde kin, hij heeft zijn handtekening onderaan geplaatst; bied hem hulp en bijstand bij zijn tocht naar verschillende plaatsen noodzakelijk voor zijn zaken/beroep.

Gegroet en broederlijkheid

Handtekeningen van Van Autgaerden, Berwouts, Putzeys en Hubens

3. De afstamming van ‘Demoiselle’ Marie Elisabeth Collart (Rommersom 06.10.1796-Hoeg. 01.04.1883).

De familie Collard (Collaert) is afkomstig uit Rijsel en telt stamvertakkingen die zich in de streek van Zétrud-Lumay en Hoegaarden vestigden. Er is een *niet betrouwbare* genealogie van 1667 door de wapenherauten van Zijne Katholieke Majesteit der Nederlanden en Boergondië aangevuld door de ‘*Annuaire de la Noblesse de Belgique*’ van 1868 blz. 110.

Hier pikken we in bij **Meier Antoine Theodore Collaert** (Zétrud-Lumay 16.12.1704-Hoeg. 23.11.1778)³² trouwde op 16.1.1741 in Hoegaarden met Dieudonnée Fineau (Finau) (+Hoeg. 28.01.1776), geboren in Montenaken.

Was brouwer in Hoegaarden en bewoonde de *Grote Molen /Molen van Park* aan de *Grote Brug*. Op 23 oktober 1735 volgde hij zijn vader op als meier van Hoegaarden.

Zij bouwden de Zwaluwhoeve, waar volgende kinderen geboren werden :

-Jeanne Albertine Collart (Hoeg. 20.09.1742)

-Joseph Jacques Collart (Hoeg. 15.04.1744-)

-*Marie Thérèse Collart (Hoeg. 01.09.1745-15.10.1783) (ook begraven in de crypte, nr. 4a, niet meer zichtbaar)*

-**Antoine Joseph Theodore Collaert (Hoeg. 16.08.1747-28.07.1831)**, landbouwer x Hoeg. 26.01.1790 Barbe Laurent (Hoeg. 03.09.1765-Rommersom 27.02.1807), d. Jacques en Jeanne Marie Aerts, landbouwers, naderhand op de Zwaluwhoeve.

-*Joannes Carolus Collart (Hoeg. 24.01.1750-13.02.1793) (in de kerk begraven volgens de registers, maar geen spoor te vinden in de crypte)*

-Mathieu Joseph Collart (Hoeg. 10.05.1752-Zétrud-Lumay 1811), landbouwers in ZL. x ZL 20.06.1776 Marie Joseph Dediast (ZL 01.11.1757-30.01.1779)

xx Oorbeek 23.01.1780 Marie Elisabeth Meugens³³ (Oorbeek 06.02.1757-Zétrud-Lumay 13.12.1837), d. van Lambert Meugens en Gertrude Van Hagendoren.

³² Zowel de meier als zijn echtgenote zijn begraven in de crypte van de kerk en de gedenksteen in de iorenmuur van de kerk vermeldt meier *Colard*, bij de heropbouw van de kerk als meier en als de man die voor de heropbouw zijn bezittingen in pand had gegeven.

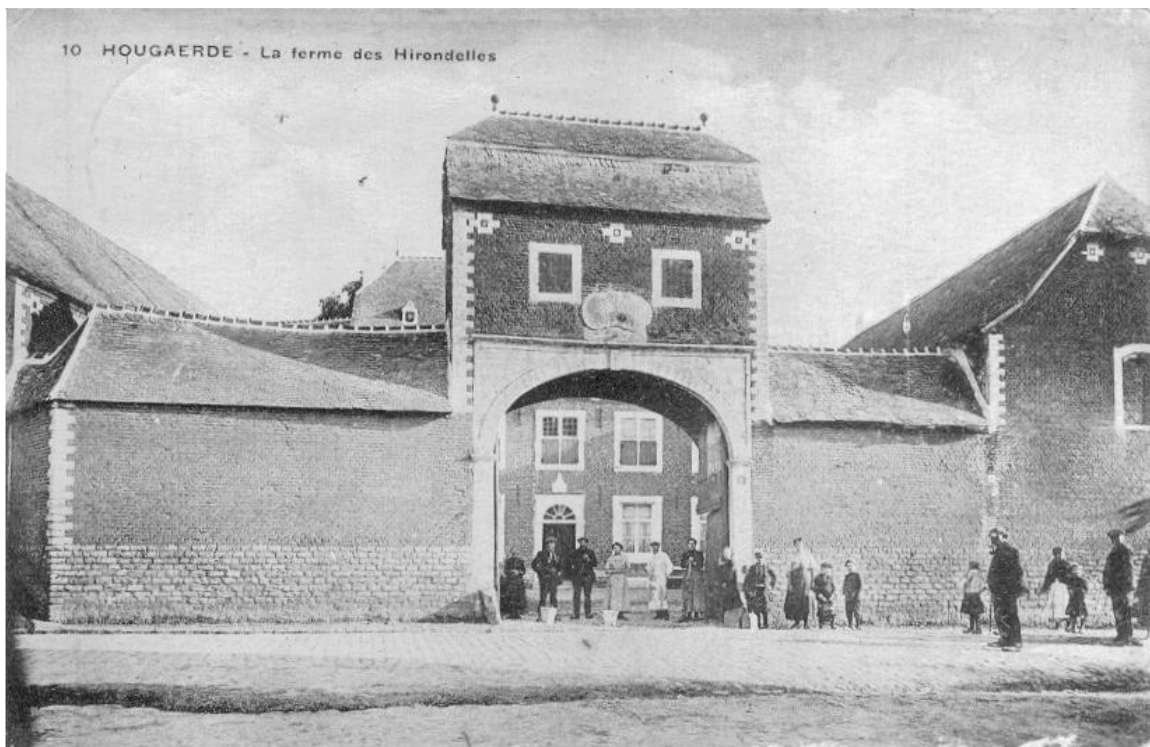
³³ Zij is een jongere zus van Norbert Meugens (Oorbeek 08.12.1750-Vlierbeek 26.07.1806), werd benedictijn in de abdij van Vlierbeek en abt op 10 juli 1792; er is een geschilderd portret bewaard.

Een zoon van de meier was: Antoine Joseph Theodore Collaert/Collart (Hoeg. 16.08.1747-28.07.1831), landbouwer en brouwer.

Hij huwde te Hoegaarden op 26.1.1790 met Barbe Laurent (Hoeg. 03.09.1765³⁴-24.02.1807)³⁵, dochter van Jacques en Jeanne Marie Aerts.

Hun kinderen waren :

- Antoine Joseph (Hoeg. 25.05.1790)
- Mathieu Joseph (Hoeg. 02.06.1791-22.12.1837) x Dotremont A. M.
- Jean (Hoeg. 17.04.1793)
- François Charles (Hoeg. 25.10.1794-09.02.1867) x Van Hagendoren M. T.
- **Marie Elisabeth** (**Rommersom 15 vend. an 5/06.10.1796**)³⁶, moeder van **J.B. Smets**
- Thérèse (Rommersom 4 germinal an 6)
- Trudo Hubert (Rommersom 4 germinal an 7)
- Anne Marie (Rommersom 20 frim. an 10/11.12.1801)
- Barbara (Rommersom 08 pluv. an 12/29.01.1804)

De zwaluwenhoeve aan de Grote Brug (nu verdwenen)

4. François Joseph Rumolde Smets (Hoeg. 04.10.1793-05.08.1855), knecht

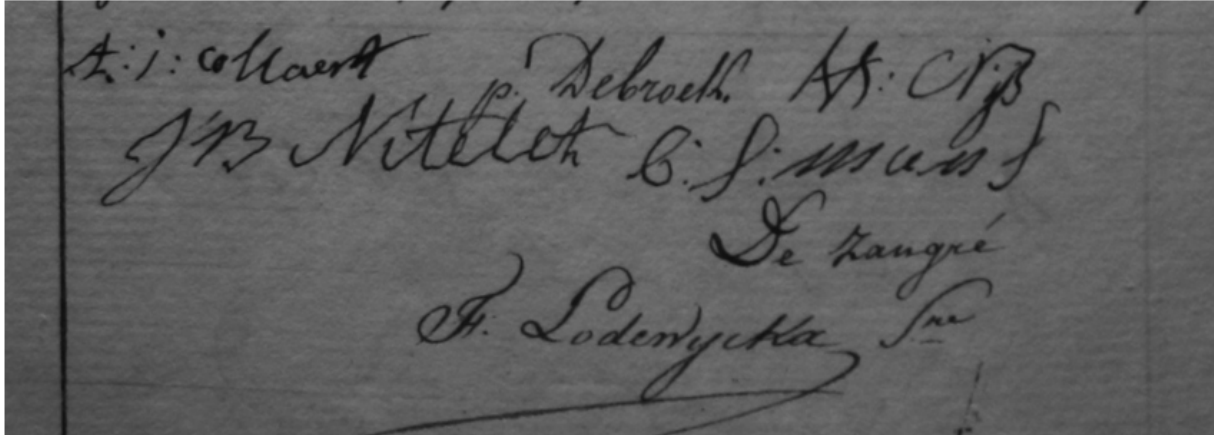
³⁴ Geboren in Hoegaarden, niet onder parochie Overlaar zoals aangegeven in haar overlijdensakte van Rommersom en de geboorten van haar kinderen onder Rommersom; Rommersom was een gehucht van Hoegaarden, en een zelfstandige gemeente tussen 1795 en 1820. In die periode bestond Rommersom als gemeente uit het gehucht Rommersom, de wijken Steenbergen (aan de Grote Gete met o.a. de *Zwaluwhoeve*) en Altenaken

³⁵ Overleed om 1 uur 's nachts; aangegeven door haar schaapherder JB Jacobs en door Trudo Hubens, landbouwer en geboort.

³⁶ Gedoopt 06.10.1796, p/m Collart Joseph en Meugis/Meugens Marie Elisabeth.

x Hoeg. 01.09.1821 'Demoiselle' Collart Marie Elisabeth (Rommersom 15 vendémiaire an 5/06.10.1796-Hoeg. 01.04.1883), landbouwster, werd 86 j. en 6 m.³⁷

Op hun huwelijksakte tekenen de getuigen: schoolmeester Debroeck, veldwachter Strijckmans, kasseier Nitelet en landbouwer Nijs en Antoine Joseph Collart/Collaert, de vader van de bruid

(Handtekeningen op de huwelijksakte 1821)

Hun kinderen:

- Smets Jean Baptiste (Rommersom 17.02.1819-Hemiksem 25.05.1865)
- Smets Marie (Hoeg. 04.03.1822-31.03.1900)³⁸, ongehuwd.
- Smets Barbara (Hoeg. 22.03.1824-22.03.1824), 'oud eene uer geboren en woonende ...in het huys ... gelegen op de vroent in deeze gemeynte ...'
- Smets Maria Catharina (Hoeg. 27.04.1825-18.02.1850), ongehuwd

Geboorteakte van Jean Baptiste Smets, wettiging bij huwelijk ouders in de marge.

'In het jaar 1819, d op de 17de dag van de maand februari om 3 uur in de namiddag, is voor ons, Servais Finouelst (sic), burgemeester, officier van de burgerlijke stand van de gemeente Rommersom, provincie Zuid-Brabant, Marie Thérèse Debroeck verschenen, 39 jaren oud, dagloonster, gedomicilieerd in Hoegaarden, en ze heeft ons verklaard dat gisteren om 7 uur in de avond de Edele Juffrouw Marie Elisabeth Collaert, 23 jaren oud, landbouwster, woonachtig in deze gemeente, in het huis van haar vader bevallen is van een mannelijk kind, dat ons getoond wordt en waaraan zij de naam en voornaam geeft van Collaert Jean Baptiste.

Deze verklaring en presentatie van het kind zijn gebeurd in de aanwezigheid van Joseph Marck, 28 jaar, veldwachter, wonend in Hoegaarden en Guillaume Steenwegen, 37 jaar, dagloner, wonend in Rommersom; en Marie Thérèse Debroeck en Guillaume Steenwegen hebben verklaard niet te kunnen schrijven, zodat deze verklaring ondertekend is door mezelf en de eerste getuige.' (handtekeningen van Joseph Marck en Finouelst, hij tekent niet Finouelst).

In de marge:

'Jean Baptiste Collaert werd erkend en gewettigd door François Joseph Rumolde Smets en Marie Elisabeth Collaert, zijn natuurlijke vader en moeder, door hun huwelijksakte daarna gesloten door ons

³⁷ Haar overlijden werd aangegeven door haar neef Hubert Smets, dagloner, 26 jaar oud.

³⁸ Overlijden aangegeven door Charles Rome (56 j.) en Hubert Smets (46 j.) allebei neven en dagloners.

burgemeester, officier van de burgerlijke stand van de gemeente Hoegaarden, op datum van 1 september 1821, feit waarop de vader en moeder gevraagd hebben hiervan melding te maken in de marge van zijn geboorteakte' (*handtekeningen van De Zangré, burgemeester en François Lodewyckx, secretaris*).

5. Smets Jean Baptiste (Rommersom 17.02.1819-Hemiksem 25.05.1865)³⁹,
schaapherder

x Hoeg. 23.05.1849 Vlies Marie Victoire (Beauvechain 15.03.1820-09.01.1879), woont sinds 1849 in Hoegaarden, daarvoor in ZL., was dochter van Antoine Vlies en Joséphine Glaude, beiden van Beauvechain en er later ook overleden.

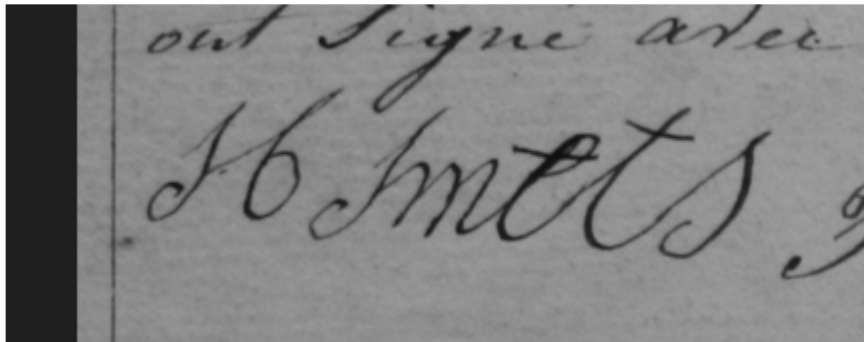
-Smets Marie Elisabeth (Hoeg. 10.02.1851)

x Hoeg. 27.04.1870 Rome Charles (Hoeg. 13.03.1844)

-Smets Hubert (Hoeg. 19.05.1855)

x Hoeg. 26.07.1884 Janssens Elisabeth (Leuven 05.03.1863),

d. Barthelemy Alphonse Janssens en Anne Cath. Pauline **Stevens**

Handtekening van Jean Baptiste Smets op de geboorteakte van zijn eerste kind (1851).

Art. 439 De 'Miasma'-theorie uit de middeleeuwen werd nog handig gebruikt in de Hoegaardse dorpschoolpolitiek door dokter Jean Baptist Van Nerum (Hoeg. 1808-1887) in de 19e eeuw.

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

Dictionnaire de Médecine, gebruikt door J.B. Van Nerum, afgestudeerd in 1833.⁴⁰

MIASME, sm. Le mot grec signifie généralement souillure ; mais le mot français miasme a depuis longtemps acquis un sens propre et déterminé. On appelle miasmes les émanations qui, bien qu'inappréciables pour la plupart, par les procédés de la physique ou de la chimie, se répandent dans l'air, adhèrent à certains corp avec plus ou moins de ténacité, et exercent sur l'économie animale une influence plus ou moins pernicieuse. Les recherches de M Brachet, de Lyon, semblent avoir constaté que les miasmes fournis par les substances végétales en putréfaction (telles que les émanations marécageuses) produisent particulièrement les fièvres intermittentes ; et que c'est aux miasmes fournis par les substances animales que sont dues les fièvres continues, décrites sous le nom de typhus.

³⁹ In de alfabetische lijst huwelijken van de KUL staat geboorte Roosbeek ipv. Rommersom!!!!

⁴⁰ *Dictionnaire de Médecine, de Chirurgien de Pharmacie, de Sciences accessoires et de l'Art Vétérinaire* de P. H. Nysten, Brussel ; uig. H. Dumont, 1834, p. 373

16e eeuw in Antwerpen: de miasma-theorie

Zo lezen we op pagina 42⁴¹: 'Volgens de toenmalige geneeskunde vormde rottend organisch materiaal

ziekmakende dampen, de zogenoemde miasmata, die verantwoordelijk waren voor ziektes en epidemieën, aangezien zij een van de belangrijkste boosdoeners waren bij een onbalans van de vier lichaamssappen. Alles wat er onder de hemelsferen over de aarde krioelde, vloog, dartelde en zwom, bestond uit een zorgvuldig uitgebalanceerde samenstelling van slijm, bloed, gele en zwarte gal. Nu nog spreken we van mensen met een cholerisch karakter (door een teveel aan gele gal), melancholische (zwartgallige) of flegmatische (slijmerige) types.

Dat gaat terug op de theorie van de lichaamssappen (de humorenleer), die de mensen indeelde volgens hun dominante lichaamssap of humor. Het was de Griekse arts Hippocrates (4de eeuw vóór Christus) die zowel de miasmatheorie als de humorenleer uitwerkte, en beiden bleven vrijwel onveranderd doorleven tot laat in de 16de eeuw. De miasmatheorie rekte het zelfs tot eind 19de eeuw, tot Koch en Pasteur aantoonde dat de oorzaak van ziektes, ook van tyfus, niet rottende lichtpartikels maar ziekteverwekkende bacteriën waren.'

Tot de ingebruikname van de gemeentelijke lagere school voor jongens en meisjes aan de Doelstraat in het jaar 1886, was de jongensschool sinds 1834 -ingebruikname van het gemeentehuis- gehuisvest in een lokaal van het gemeentehuis. In dat complex was er naast een feestzaal, ook het schoollokaal en een woonst voor de onderwijzer voorzien.

Het schoolreglement, van hogerhand opgelegd, en besproken in de Hoegaardse gemeenteraad van 16 oktober 1859 schreef onder meer voor dat **elke leerling moest beschikken over een ruimte van 60 dm² en over 3,50 m³ lucht**. Bijna vier jaar later werd de gemeente op de vingers getikt omdat aan die eisen, intussen al een paar keer door de kantonnale inspectie doorgespeeld aan de bevoegde minister, nog altijd niet was voldaan.

Het schoolcomfort was rond 1860 te Hoegaarden met zijn talrijke gehuchten al bij al niet erg optimaal. Er was in het centrum van de gemeente een gemeentelijke jongensschool beschikkend over één lokaal in het gemeentehuis en een aangenomen meisjesschool (voor externen) van de zusters aan de Vroentestraat. Te Hoksem was er een door de gemeente betaalde onderwijzer, die ontslag had genomen, zodat er niet alleen geen onderwijzer was, maar ook geen schoollokaal. Er was dringend nood aan het bouwen van een school te Hoksem, gehucht dat geen enkele redelijke verbindingsweg had met het centrum van Hoegaarden. En dan waren er ook nog Overlaar-Rommersom-Bost, waar de gemeente ook al een school wou of moest bouwen. Twee nieuwe scholen om de gehuchten tevreden te

⁴¹ Wendy Wauters, *De geuren van de kathedraal-De overweldigende 16de eeuw in Antwerpen*, Lannoo, 2023, 318 p.

stellen en dan nog een nieuwe school bouwen in het centrum, nogal evident dat de gemeente dat niet zo direct zag zitten.

Om de knoop door te hakken en met de administratieve overheid en de schoolinspectie overeen te komen besloot de gemeente in de raadszitting van 20 februari 1863 een commissie samen te stellen bestaande uit de burgemeester J.F. Christiaens, dokter J.B. Van Nerum en Wampach, leden van de gemeenteraad om een onderzoek in te stellen en een antwoord te formuleren op de eisen van de overheid. Drie weken later, op de raadszitting van 11 maart werd door J.B. Van Nerum het verslag van de commissie voorgelezen en met algemeenschap van stemmen aangenomen.

Wat stond erin? Hoe had men zich uit de slag getrokken?

De overheid eiste de bouw van een nieuwe school in het centrum omwille van plaatsgebrek op de huidige locatie, het gemeentehuis. Ook toen was er een, uiteraard gedeeltelijke, subsidiëring van hogerhand, maar drie scholen tegelijkertijd neerzetten was alleszins te belastend voor de begroting van de gemeente.

Wat was het antwoord van de Hoegaarders?

Door als voornaamste en eerste argument te stellen dat er een nieuwe school moet komen wegens de nabijheid van het kerkhof zet de commissie de zaak handig naar haar hand, want nergens had de schoolinspectie bezwaar gemaakt tegen de nabijheid van de begraafplaats.

Onze gemeentelijke verantwoordelijken halen dus -goed gevonden- de middeleeuwse en nog vigerende ‘miasma-theorie’ uit hun mouw om de opmerkingen van de overheid en de inspectie te omzeilen.

Ze halen achtereenvolgens vier argumenten aan om aan te tonen dat de Hoegaardse gemeentelijke jongensschool gelegen is op de meest hygiënische plaats van de gemeente.

- Door de overvloedige begroeiing, de ligging op een compacte hoogte, de samenstelling van de bodem en de ondergrond is een perfecte ontbinding van de lijken verzekerd dank zij de ideale balans tussen de grondkwaliteit en de vochtigheid.

- Het grootste stuk van het kerkhof ligt aan de andere kant van de kerk, niet aan de zijde van het gemeentehuis.

- Een derde argument is het voordeel van de windrichting. De school ligt ten noordwesten van het kerkhof, wat maakt dat de overheersende winden, de westen-, de zuiden-, en de noordwestenwind ervoor zorgen dat -moesten er kwalijke geuren zijn- die alleszins waaien naar het zuidoosten, waar zij terecht komen op de onbewoonde velden. Noch school, noch inwoners van de huizen rond de kerk hebben last van het kerkhof. De voorbije decennia hebben ons trouwens geleerd dat **tyfus** maar twee keer huis heeft gehouden de laatste dertig jaar, en wel in de woonsten gelegen aan de Beek en de Gete.

- En wat het tweede argument van inspectie en overheid betreft: het onvoldoende zijn van het huidige ene klaslokaal (Ha, ja!!!), wel daar kan Hoegaarden fier bij opmerken dat er weinig schoolgebouwen zijn in de provincie Brabant die zo goed aansluiten bij de vereiste reglementering!⁴² Er zullen trouwens kortelings twee scholen geopend worden: één te Hoksem en één voor Overlaar-Rommersom-Bost. Daardoor zullen de leerlingen van die gehuchten, die nu in het centrum moeten schoollopen vertrekken en dus meer ruimte laten voor de leerlingen uit het centrum. Als dat dan onvoldoende blijkt te zijn, we hebben in het gemeentehuis nog een vrij grote zaal die niet in gebruik is en waar wij de hulponderwijzer een lokaal kunnen geven. Dat er een aparte toegang moet komen tot onze school en de huidige toegang, namelijk de deur tussen de woonst van de onderwijzer en klaslokaal moet toegemetsd worden, daar zullen we voor zorgen; dat de ‘toiletten’ elders moeten geplaatst worden zodat er een permanent toezicht mogelijk is, daar zullen we ook voor zorgen. Einde van het verhaal: de inspectie en dus de overheid heeft geen nieuwe school geëist.

⁴² Misschien denkt de gemeenteraad aan Oorbeek waar geen school was toen of aan Outgaarden waar de school gevestigd was in het armoedige huis van de toenmalige onderwijzer!

Art 440 Trudo-Hubert Putzeys, de eerste en enige Vrederechter van het kanton Hoegaarden (1795-1802) en zijn vonnissen.

(Maurice Dodion en Wasily Pedjko)

De bewerking van het eerste boek rechtszaken voor het vrederecht en de politierechtbank van het en kanton Hoegaarden (1795-1802) werd voltooid en zal op onze website geplaatst worden gezien de omvang van het bestand. Onze bewerking slaat terug op de minuten van het eerste boek vrederecht en eerste boek politierechtbank (1796-1797) waarvan het origineel zich bevindt in het gemeentearchief van Hoegaarden en dat tot nu niet was teruggevonden. Het zijn de vonnissen uitgesproken van 22 pluviôse an 4 (11/02/1796) tot en met 11 frimaire an 6 (01/12/1797).

Ontbreken nu nog: de zaken en vonnissen van na 11 frimaire an 6 1797 tot vóór 3 vendémiaire an 9 (25/09/1800). Elke tip welkom!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Voor de periode van 1800 tot 1802 werd het repertorium bewerkt door Kenneth Booten (2020, zie Familieschoon nr. 74(NR) ⁴³.

Ons vrederecht was bevoegd voor de gemeenten **Bost, Ezemaal, Goetsenhoven, Hakendover, Hoegaarden, Linsmeau, Neerheillissem, Oorbeek, Opheillissem, Outgaarden, Overlaar, Rommersom, Sint-Margriet-Houtem, L'Ecluse, Wulmersum en Zétrud-Lumay.**

In het genealogisch werk van Paul Vandenplas lezen we hierover: ⁴⁴

Répertoire des affaires civiles pour les années 4, 5, 6 et 7 de la république :

An 4 n° 1. Premier jugement le 22 pluviôse an 4 (11/02/1796) ; dernier n° 120.

An 5 Jugements du n° 1 au n° 94

An 6 Jugements du n° 1 au 115.

An 7 Jugements du n° 1 au n° 22, qui est du 1 frimaire an 7 (21/11/1798).

Cette série est clôturée comme toutes les autres, par T. H. Putzeys, mais il explique pourquoi la série est interrompue au début de l'Année Républicaine : 'à raison que les répertoires doivent être écrits sur papier timbré d'après la loi du 13 brumaire dernier (03/11/1798)'.

On ne trouve pas le nouveau répertoire sur papier timbré. Mais pour l'an 9 et l'an 10 il y a deux volumes de minutes de ses jugements, suivant un nouveau numérotage, commencé probablement après la clôture de l'ancien répertoire.

Pour l'an 9. Le n° 135 est le 1er jugement et est du 3 vendémiaire an 9 (25/09/1800) . ce volume est clôturé au n° 241.

Pour l'an 10. Le n° 242 est le 1er jugement et est du 8 vendémiaire an 10 (30/09/1801). Ce volume est clôturé au n° 198 qui est du 15 prairial an 10 (04/06/1802) donc au bout de 8 mois. Ensuite dans le même volume, c'est Vandermonde, qui déjà avant cela était Juge de Paix de Tirlemont 1e canton, qui continue d'inscrire les jugements concernant Hougaerde.

T. H. Putzeys was vrederechter van het kanton Hoegaarden van 11/02/1796 tot 04/06/1802, datum waarop het kanton werd afgeschaft. Hij was de eerste en enige rechter van het kanton en sprak theoretisch 120 + 94 + 115 + 22 + 298 of 649 vonnissen uit. Theoretisch omdat hij een enkel keer niet beschikbaar was of belanghebbende partij. Allen waren geschreven op gezegeld papier 'Département de la Dyle' en begonnen met de formule: 'Au nom de Peuple Français'

⁴³ . Enkel twee registers zijn bewaard voor de revolutionaire jaren IX en X of, nauwkeuriger, van 3 Vendémiaire jaar IX (25/09/1800) tot 15 Prairial jaar X (04/06/1802). Dit schreef Booten, maar ondertussen hebben wij het eerste register teruggevonden in het gemeentelijk archief en bewerkt.

⁴⁴ Paul Vandenplas-Putzeys, Arbres Généalogiques ou Listes de générations successives des familles Vandenplas-Dewaelheyns et Putzeys-Ponsaerts, Leuven, 1947, p. 172-173.

Art. 441 De Zusters van de Vereniging met het H. Hart schenken na 200 jaar Hoegaarden, een glasraam aan onze gemeenschap met een boodschap .

Twee eeuwen opvoedingswerk 'belicht' en uitnodiging om op die weg verder te gaan.

Om het opvoedingswerk van twee eeuwen te belichten en als uitnodiging om op die weg verder te gaan heeft glaskunstenaar Joost Caen in opdracht van de zusters een blijvend aandenken gecreëerd.

Verrast door een massale belangstelling en met een afgeladen volle kapel werd deze heuglijke gebeurtenis geleid door Zuster Johanna, algemene overste van de Congregatie en door Zuster Thérèse-Marie, overste van het moederhuis in Hoegaarden.

Naast de feestelijke en stijlvolle ingetogen voorstelling was er nog in de kloostergang de tentoonstelling van twee plaatselijke kunstenaressen: Regina Riavez uit Ezemaal en Stephanie Coenen uit Hoegaarden. Regina Riavez brengt schilderijen die engelen tonen in verschillende vormen hun kleurrijke energie en licht. Stephanie Coenen vereeuwigd gezichten en laat de kijker de ziel van de persoon ontdekken.

2025

Retouradres
Chris Michel
Houtmarkt 4
3320 Hoegaarden

Driemaandelijks tijdschrift PB06142
maart, april, mei 2024
Afgiftekantoor 9550 HERZELE

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE

Wie wil kennismaken met onze website kan vanaf 1 april 2024 inloggen op volgende link:
A partir du 1 avril 2024 notre website est activé :

<http://www.geslachten-lignages-hoegaarden.be>

-onze activiteiten	-geschiedenis van de Confrérie en de familie-gilden	-Parramore-comité
-stambomen	-bouwstenen Hoegaardse geschiedenis en families	-Parramore-herdenkingen
- activités	-histoire de la Confrérie et les guildes	-Comité Parramore
-généalogie	-histoire de Hoegaarden et des familles	-Commémoration annuelle

Lidmaatschap 'Familieschoon' 2024 / cotisation annuelle (20 euro/jaar) :

BE63 3300 5449 0008

IBAN: BE63330054490008
steunabonnement en buitenland 35 euro

Bic code: BBRUBEBB
beschermend lid